

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2025

Adam Vojta

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Adam Vojta

**Proměny hranic po rozpadu SSSR:
Transformace a stabilita v Norsku,
Finsku a Estonsku**

Bakalářská práce

Praha 2025

Autor práce: Adam Vojta

Vedoucí práce: PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Rok obhajoby: 2025

Bibliografický záznam

VOJTA, Adam. *Proměny hranic po rozpadu SSSR: Transformace a stabilita v Norsku, Finsku a Estonsku*. Bakalářská práce (Bc.). Praha, 2025. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí práce PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce se primárně zabývá vývojem hranic po rozpadu Sovětského svazu, a to těch s Norským královstvím, Finskou republikou a Estonskou republikou. Práce je rozdělena na čtyři hlavní kapitoly, každá z těchto kapitol pak na podkapitoly věnující se problematice dané země. V první kapitole se nachází zhodnocení důležitosti jednotlivých příhraničních regionů, důraz je vzhledem k aktuální geopolitické situaci ve světě kladen především na důležitost vojenskou. V druhé kapitole popisují vývoj hranic a jejich stavu od rozpadu SSSR do roku 2020. Třetí kapitola se poté zabývá aktuálním vývojem od roku 2020. V poslední kapitole analyzují geopolitickou situaci v regionech, důsledky členství Norska, Finska a Estonska v Severoatlantické alianci a na závěr i případné scénáře budoucího vývoje.

Abstract

The bachelor thesis primarily deals with the development of borders after the collapse of the Soviet Union, namely those with the Kingdom of Norway, the Republic of Finland and the Republic of Estonia. The thesis is divided into four main chapters, each of these chapters in turn into subchapters dealing with the issues of the country in question. The first chapter assesses the importance of each border region, with the emphasis on military importance given the current geopolitical situation in the world. The second chapter describes the development of the borders and the state of the borders from the collapse of the USSR to 2020. The third chapter then deals with the current developments from 2020 onwards. In the last chapter I analyse the geopolitical situation in the regions, the implications of Norway, Finland and Estonia's membership in the North Atlantic Alliance and, finally, possible scenarios for future developments.

Klíčová slova

Rusko, SSSR, Norsko, Finsko, Estonsko, hranice států, geopolitická situace, NATO

Keywords

Russia, USSR, Norway, Finland, Estonia, state borders, geopolitical situation, NATO

Title

Border Changes After the Collapse of the USSR: Transformation and Stability in
Norway, Finland, and Estonia.

Rozsah práce: 74 019 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne (datum)

..... (podpis)

Poděkování

V první řadě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce PhDr. Michaelu Romancovovi, Ph.D. za jeho neuvěřitelnou nápomocnost, vstřícnost, trpělivost a skvělé rady při konzultacích.

Dále bych chtěl poděkovat Petře Hesové za pomoc s korekturou práce a své rodině za podporu při psaní.

Obsah

Úvod.....	3
1 Význam regionu pro zkoumané aktéry	5
1.1 Rusko	5
1.2 Norsko.....	10
1.3 Finsko.....	12
1.4 Estonsko.....	16
1.5 Evropská unie a Severoatlantická aliance.....	18
2 Stav hranic po rozpadu Sovětského svazu a jejich vývoj do roku 2020.....	22
2.1 Norsko.....	22
2.2 Finsko.....	26
2.3 Estonsko.....	28
2.4 Rusko	31
3 Vývoj hranic v posledních letech a aktuální situace v regionu.....	33
3.1 Norsko.....	33
3.2 Finsko.....	37
3.3 Estonsko.....	39
3.4 Rusko	40
4 Geopolitická analýza hranic.....	42
4.1 Jak invaze ruských vojsk na Ukrajinu změnila geopolitickou situaci v regionu?	42
4.2 Možné scénáře budoucího vývoje v regionech.....	46
4.2.1 Eskalace napětí	46
4.2.2 Zmrazení vztahů	46
4.2.3 Zmírnění napětí.....	47
Závěr	48

Summary	49
Použitá literatura	50
Monografie.....	50
Seznam příloh	62

Úvod

Rozpad Sovětského svazu v roce 1991 znamenal jeden z nejvýznamnějších geopolitických zlomů 20. století. Přinesl nejen zánik bipolárního uspořádání světa, ale také otevřel otázku nového vymezení a významu státních hranic v postsovětském prostoru a jeho sousedství. Cílem této práce je tak analyzovat, jak se tyto hranice proměnily v období po rozpadu SSSR do současnosti, jaký byl jejich vývoj z hlediska stability a bezpečnosti, a jaký geopolitický význam tyto oblasti mají v současném kontextu fungování světa.

V této práci bych se rád zaobíral problematikou proměny hranic v období posledních 33 let a tím, jak rozpad Sovětského svazu ovlivnil situaci v Norsku, Finsku, Estonsku a Rusku. Dále bych rád popsal i vývoj a aktuální stav a fungování hranic samotných. V práci se budu věnovat i významu regionu pro dané aktéry a vývoji bezpečnosti v daném regionu. U státních hranic je také důležitý jejich význam a funkce, tedy že jsou výrazem státní suverenity, musí být domluvené, vymezené a spravované, dále pak hraje důležitou roli i jejich propustnost a proměnnost v čase. I na tuto problematiku se budu v práci zaměřovat.

Svou práci jsem rozdělil na čtyři hlavní kapitoly.

V první kapitole popisují význam regionu pro jednotlivé aktéry, a to hned v několika oblastech odvíjejících se od dané země. U všech zemí je kladen důraz na vojenskou a strategickou důležitost regionu, spojenou s aktuální bezpečnostní situací ve světě a v regionu severovýchodní Evropy.

Druhá kapitola se zabývá situací po rozpadu Sovětského svazu a vývojem hranic mezi lety 1991 a 2020. Tato data jsem stanovil schválně takto, protože rok 2020 vnímám jakožto důležitý milník ve světových dějinách, spojený především s pandemií covid-19.

Třetí kapitola také popisuje historický vývoj, ale v období mezi lety 2020 a 2025. Dále je v této kapitole popsána aktuální podoba hranic, fungování hranic a podoba přeshraničních vztahů. Vývoj popsáný v této kapitole byl ovlivněn nejen doznívající pandemií, ale hlavně invazí ruských vojsk na Ukrajinu, která v této části hrála klíčovou roli a prolíná se i do ostatních kapitol práce.

V poslední kapitole se pokouším o analýzu za použití dvou hlavních otázek, a to: Jak invaze ruských vojsk na Ukrajinu změnila geopolitickou situaci v regionu? a Jaké jsou možné scénáře budoucího vývoje v regionu?

Téma této práce jsem si vybral záměrně vzhledem k mému zájmu o státy severní Evropy a Rusko. Dále mě pak vždy fascinovala otázka hranic, hraničních přechodů, střežení hranic a přeshraničních vztahů. Motivací při psaní této práce bylo i obecné nepovědomí společnosti o tématu, protože s výjimkou několika článků spojených s migrací ve Finsku a hybridními útoky v Estonsku se o něm v českých médiích nepíše. Důležitým faktorem při výběru práce byla samozřejmě i aktuální politická a bezpečnostní situace v Evropě, která je s vybraným tématem úzce spojená.

Pro lepší představivost situace na hranicích jsem za pomoci služby Google My Maps vytvořil vlastní mapu, do které jsem zanesl všechna důležitá místa zmíněná v této práci. Mapové podklady jsou rozděleny do několika kapitol, odpovídajících struktuře práce. Odkaz na mapu: <https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1-VTRcqcqrUP-BxyAAXETaOfaeSU3pgY&usp=sharing>¹

Rád bych také zmínil svou cestu do zkoumaného regionu, kdy jsem po dobu dvou týdnů cestoval z norského města Kirkenes do estonské Narvy. Během cesty jsem navštívil několik hraničních přechodů (Storskog, Virtaniemi, Raja-Jooseppi, Imatra, Vaalimaa a Narva), trojmezí bod Norska, Finska a Ruska (s doprovodem norské armády operující z pozorovatelný na Grenseberget), finskou hraniční zónu u nejvýchodnějšího bodu Finské republiky, a dále i mimo jiné významná místa Grense Jakobselv, Vardø, Kuusamo, Imatra, Sillamäe a Narva. V průběhu cesty jsem také pořídil několik fotografií, které jsem použil v této práci. Vzhledem k citlivosti tématu a aktuální bezpečnostní situaci v regionu nebylo možné fotit vše, u některých částí bakalářské práce tak fotodokumentace bohužel chybí. Tato cesta mi umožnila získat osobní zkušenost s fungováním a aktuální podobou hranic, kterou jsem využil při psaní této práce.

---

¹ Thesis Support Map. Online. Google Maps. 2025. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1-VTRcqcqrUP-BxyAAXETaOfaeSU3pgY&usp=sharing>.

1 Význam regionu pro zkoumané aktéry

V této kapitole bych se chtěl zaměřit na význam regionů pro dané zkoumané země. Zkoumat budu především strategický význam příhraničních regionů, dále pak jejich význam pro armády daných zemí, ekonomiky zkoumaných států a v neposlední řadě i důležitost regionů pro jejich běžné obyvatel. V závěru kapitoly bych rád vyhradil jednu podkapitolu i nadnárodním aktérům, a to Evropské Unii (a s ní spojenému schengenskému prostoru) a Severoatlantické alianci.

1.1 Rusko

Pro velkou rozlohu Ruské federace se budu, podobně jako v případě Norska a Finska, soustředit pouze na určitou část země. V případě této podkapitoly to pak budou tyto čtyři správní oblasti: Murmanská oblast, Karelská republika, Leningradská oblast a Pskovská oblast. Tyto správní celky mají přímé hranice vždy s minimálně jednou ze zkoumaných zemí a hrají tak zásadní roli ve fungování ruského státu. Podkapitola bude dále rozdělena do několika částí, ve kterých budu postupně popisovat význam ekonomický, geografický/strategický a vojenský.

V první řadě bych se pokusil popsat ekonomický význam regionů, především spojený s těžbou surovin a jejich následným zpracováním. Ze zkoumaných regionů má největší procento příjmů z těžby Murmanská oblast, mající zároveň i nejvyšší průměrný měsíční příjem domácností na obyvatele (Household Income per Capita – Average per Month) (84 337 RUB, 1 013 USD). Ostatní regiony následují v tomto pořadí: Karelská republika (62 254 RUB, 748 USD), Leningradská oblast (53 308 RUB, 640 USD) a Pskovská oblast (46 567 RUB, 559 USD)². S výjimkou Pskovské oblasti u hranic s Estonskou republikou, tak všechny regiony mají vyšší měsíční příjem domácností na obyvatele, než jaký je průměr Ruské federace (53 100 RUB, 638 USD)³. V Murmanské oblasti se nachází několik desítek dolů na nikl, měděnou rudu, železnou rudu a hliník⁴. Mezi další důležité zdroje příjmů patří také rybolov a námořní doprava, která v nezamrzajícím Barentsově moři funguje celoročně. Těžba železné rudy je významným

² Russia Household Income per Capita: by Region: Annual. Online. CEIC. 2024. Dostupné z: <https://www.ceicdata.com/en/russia/household-income-per-capita-by-region-annual>.

³ Average monthly income per capita in Russia from 1995 to 2023. Online. Statista. 2024. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1133370/mean-population-income-per-capita-russia/>.

⁴ Mining In Murmansk. Online. The Diggings. Dostupné z: <https://thediggings.com/rus/murmansk-rus3419>.

zdrojem příjmů i v Karelské republice, společně s těžbou dřeva a chovem ryb. Leningradská oblast má díky přístupu k moři (Finský záliv) příjmy především z oblasti energetiky a automobilového průmyslu. Při pobřežích v Leningradské oblasti lze najít několik ropných rafinerií, společně s terminály ropovodů Nordstream 1 a Nordstream 2. Nedaleko rusko-estonských hranic se pak nachází i přístav Ust'-Luga, který je jedním z největších ruských námořních přístavů⁵. Společně s přístavy v Murmansku, Primorsku (Kaliningradská oblast) a Novorossijsku (Krasnodarský kraj) slouží jako hlavní odbavovací body pro ruskou stínovou flotilu (Russia's Shadow Fleet – obcházení západních sankcí používáním tankerů a lodí registrovaných mimo Rusko). Ze statistiky s příjmy jednotlivých regionů pak lze vydedukovat, že Pskovská oblast není po ekonomické stránce, ve srovnání s ostatními zkoumanými regiony, příliš silná a významná. Hlavní zdroje příjmu zde tvoří zemědělství, výroba elektřiny a dřevozpracující průmysl.

Další částí je strategický/geografický význam regionů. U Murmanské oblasti je jedním z hlavních atributů přístup k moři, kdy délka pobřeží činí přes dva tisíce kilometrů (pro srovnání, délka německého pobřeží je 2 389 kilometrů⁶)⁷. Jak jsem již dříve zmínil, nezamrzající Barentsovo moře hraje významnou roli v důležitosti tohoto regionu. Dále je to pak i velikost regionu (144 902 km²), nesrovnatelná s největšími regiony v Norsku (*Finnmark fylke*), Finsku (*Lappi*) i Estonsku (*Pärnu Maakond*). Výhodu přístupu k moři má i Karelská republika (Bílé moře) a Leningradská oblast (Finský záliv). Tyto dva regiony si také dělí Ladožské jezero, největší jezero v Evropě, a důležitý zdroj příjmů z rybolovu a turismu⁸. Pro Leningradský region je pak důležitý i jeho soused, město Petrohrad, které je druhým největším městem v Ruské federaci a zároveň také hlavním městem Severozápadního federálního okruhu, zahrnujícího všechny zkoumané regiony. Pskovská oblast jako jediná nemá přístup k moři, pouze k Čudsko-pskovskému jezeru, největšímu přeshraničnímu jezeru v Evropě⁹. Jednou z důležitých částí geografické významnosti těchto regionů je podle mého názoru

⁵ Oil Flow Through Russia's Ust-Luga Appears to Pause After Attack. Online. Bloomberg. 2025. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-01-30/oil-flow-through-russia-s-ust-luga-appears-to-pause-after-drones>.

⁶ Germany. Online. CIA. 2025. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/germany/>.

⁷ Passport of the Murmansk Region. Online. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation.

Dostupné z: <https://www.mid.ru/upload/medialibrary/1f3/e5qlvwyx6evgdsc5x7m02qqvz00i4sc3/Passport%20of%20the%20Murmansk%20region%202023.pdf>.

⁸ Lake Ladoga. Online. Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Lake-Ladoga>.

⁹ Lake Peipsi. Online. Living Lakes. Dostupné z: <https://livinglakes.org/lake-peipsi/>.

i samotný reliéf krajiny. Ten se mezi regiony do značné míry liší, kdy Murmanská oblast je hornatá, zalesněná a část roku (vzhledem k poloze za polárním kruhem) i zamrzlá. Region Karélie je známý pro svůj obtížně prostupný terén plný bažin a močálů, výrazně zpomalující a omezující případný přesun vojsk a materiálu, nebo výstavbu civilní infrastruktury. Naopak Leningradská oblast má v porovnání s Karélií dobrou infrastrukturu a region byl před ruskou invazí na Ukrajinu důležitým dopravním uzlem spojujícím finské Helsinky a ruský Petrohrad. Pro postup vojsk a budování infrastruktury nejvhodnější reliéf najdeme v Pskovské oblasti, kdy je větší část regionu tvořena rovinatou a dobře prostupnou krajinou bez přírodních bariér.

Ze strategické významnosti regionů se tak plynule dostávám do jednoznačně nejdůležitější části této podkapitoly, a to do popisu významu vojenského. I přes obrovské ztráty, které Rusku přivodila invaze na Ukrajinu, je ruská armáda dle Global Firepower Index stále druhou nejsilnější armádou světa (informace k 1.1.2025)¹⁰. Výdaje na obranu vzrostly v roce 2024 o 42 % oproti roku 2023 a částkou přes 461 miliard dolarů převýšily výdaje na obranu všech zemí EU dohromady¹¹. Toto rozsáhlé zbrojení se projevilo i ve zkoumaných regionech, především pak v Murmanské oblasti a Leningradské oblasti, které patří k jedněm z nejvíce ozbrojených území v Rusku, i v Evropě. Vzhledem k velikosti zkoumané části armády bych tuto část rozdělil na tři díly: námořnictvo (*Vojenno-morskoy flot Rossiyskoj Federatsii*), letectvo (*Vozdushno-kosmicheskije sily Rossiyskoj Federatsii*) a pozemní jednotky (*Sukhoputnye vojska Rossiyskoj Federatsii*)¹². Všechny tyto složky spadají od roku 2024 pod Leningradský vojenský okruh, zahrnující i všechny zkoumané regiony.

V otázce námořnictva sídlí ve zkoumaných regionech dvě velké flotily, a to Severní loďstvo (*Severnyj flot*) a Baltické loďstvo (*Baltiyskij flot*). Severní flotila má hlavní sídlo ve městě Severomorsk, 20 kilometrů od hlavního města regionu Murmansku, a šest detašovaných základen rozprostřených ve fjordech poloostrova Kola (Poljarnyj, Oleňja Guba, Gadžijevo, Zapadnaya Litsa, Ostrovnoy a Vidyajevo). Z těchto základen operují desítky plavidel a ponorek, mezi kterými stojí za zmínku ponorky tříd

¹⁰ 2025 Russia Military Strength. Online. Global Firepower. 2025. Dostupné z: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=russia.

¹¹ Russian defense spending overtakes Europe, study finds. Online. Politico. 2025. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/russian-defense-spending-overtakes-europe-study-finds/>.

¹² Russian Military Forces: Interactive Map. Online. Rondeli Foundation. Dostupné z: <https://gfsis.org/ge/maps/russian-military-forces>.

Borei-A, Typhoon a Delta IV (například ponorky Kňjaz Vladimir, Dmitrij Donskoj nebo Karélie) schopné útoku jadernými balistickými raketami, bitevní křižníky tříd Kirov (např. Petr Veliký), fregaty třídy Admirál Gorškov (např. Admirál Gorškov, Admirál Kasatonov nebo Admirál Golovko) a letadlová loď třídy Kuzněcov Admirál Kuzněcov. Baltská flotila má hlavní sídlo ve městě Kaliningrad, pro zkoumaný region je však důležitá základna Kronstadt v Petrohradě. Na této základně jsou umístěné ponorky třídy Kilo (Dmitrov a Vyborg), protiponorkové korvety třídy Parchim (Kazanets, Urengoj a Zelenodolsk) a několik dalších podpůrných plavidel, minolovek a ledoborců¹³. Tyto dvě flotily tak zajišťují obranu Barentsova moře, Severního ledového oceánu (v případě Severní flotily), Finského zálivu a Baltského moře (v případě Baltské flotily).

Letectvo má podobně jako námořnictvo ve zkoumaných regionech několik strategicky důležitých základen, ze kterých vysílá letadla na mise, mimo jiné i na Ukrajině. Mezi nejdůležitější základny patří: Severomorsk (základny 1,2 a 3), Oleňja, Mončegorsk, Besověts, Levašovo a Pskov. Na těchto základnách jsou umístěny desítky letounů a helikoptér, jako například: stíhací letouny Suchoj Su-33, Su-24, Su-35, Su-27 a Mikojan-Gurevič MiG-25, MiG-31K, helikoptéry Mil Mi-8, Mi-24, Mi-35, bombardéry Tupolev Tu-22M a Tu-95MS (opakovaně reportované při útocích na Ukrajině¹⁴), výzvědné letouny Iljušin Il-38 a transportéry Antonov An-26, An-12 a Iljušin Il-76MD. Dále pak letectvo v těchto regionech provozuje několik pluků vybavených například protiletadlovými raketami S-400 a S-300, obrannými systémy Pantsir-S1 nebo radarovými systémy Nebo-M. Pod letectvo dále spadají i Ruské kosmické síly (*Kosmicheskije vojska Rossii*), které ve zkoumaných regionech provozují na dvou místech (Oleněgorsk, Lekhtusi) systémy včasného varování Dněstr-M, Daugava a Voroněž¹⁵. Na dvou dalších místech, která se nacházejí ještě blíže k rusko-finským a norskofinským hranicím, byla zaznamenána výstavba a modernizace dodatečných radarových systémů. Jedná se o modernizaci radarové stanice na kopci Iyvara (6 kilometrů od rusko-finské hranice) a výstavbu nového radaru typu Rezonans-

¹³ Russian Navy 2025: List of Active Russian Navy Ships and Submarines. Online. Russian ships. 2025. Dostupné z: <https://russianships.info/eng/today/>.

¹⁴ Almost all Tu-95MS bombers from Olenya took part in Sunday morning attack on Ukraine. Online. The Barents Observer. 2024. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/security/almost-all-tu95ms-bombers-from-olenya-took-part-in-sunday-morning-attack-on-ukraine/420634>.

¹⁵ Early warning. Online. Russian Strategic Nuclear Forces. 2024. Dostupné z: <https://russianforces.org/sprn/>.

NE u města Zapolyarnyj^{16 17}. Druhý zmíněný radar bude schopen špionáže hluboko v norském a finském území, přičemž oblast dosahu zahrnuje i vojenská letiště Evenes (Norsko, 570 kilometrů daleko) a Rovaniemi (Finsko, 380 kilometrů daleko). Právě z těchto letišť operují, případně budou operovat, letouny F35-A Lightning II. Ve městě Pskov jsou navíc také situovány Ruské výsadkové jednotky (*Vozdushno-desantrnyje vojska Rosii* – VDV), vybavené tanky, obrněnými transportéry, dělostřelectvem a protiraketovými střelami. Region je tak chráněn i ve vzdušném prostoru a slouží také k provádění výzvědné činnosti nad Severním ledovým oceánem, Špicberky a západní částí Ruska.

Poslední částí této podkapitoly budou pozemní jednotky operující ze zkoumaných regionů a jejich důležitost. V Leningradském vojenském okruhu operují čtyři hlavní polní armády, z toho tři jsou situovány právě ve zkoumaných regionech. Těmito složkami jsou 6. armáda kombinovaných sil v Agalatovo u Petrohradu, 14. armádní sbor v Murmansku a 44. armádní sbor v Petrozavodsku. Síly z Agalatovo sestávají z dvou mechanizovaných brigád, jedné dělostřelecké brigády, jedné raketové brigády, jednoho plamenometného praporu a speciálních jednotek. Jednotky jsou rozděleny na několika základnách ve městech Agalatovo, Luga, Sapjornoje a Kamenka. Právě v Kamence, vzdálené vzdušnou čarou necelých 70 kilometrů od finských hranic, sídlí 138. mechanizovaná brigáda, čítající přes 4 000 mužů a více než 40 tanků. Armádní sbor v Murmansku má též několik základen, strategicky rozmístěných po Murmanské oblasti, a to ve městech: Murmansk, Severomorsk, Alakurtti, Pečenga a Luostari. Vybaven je desítkami tanků, obrněných vozidel, houfnic, protitankových střel a dalšího vybavení. Vzhledem k poloze armádního sboru zahrnuje výčet jednotek i specializované „arktické“ jednotky, vybavené pro boj v subpolárních podmínkách (sněžné skútry, obrněné sněžné transportéry, sobí spřežení apod.). 44. armádní sbor v Petrozavodsku se skládá výhradně z motostřeleckých jednotek, ale do budoucna se počítá, stejně jako i u všech ostatních jednotek v Leningradském

---

¹⁶ The watchmen at mount Iyvara sharpen Russia's view towards northern NATO territory. Online. The Barents Observer. 2025. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/news/the-watchmen-at-mount-iyvara-sharpen-russias-view-towards-northern-nato-territory-1/423533>.

¹⁷ Satellite images reveal construction of Russian radar to track stealthy F-35. Online. The Barents Observer. 2022. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/security/satellite-images-reveal-construction-of-russian-radar-to-track-stealthy-f35/161599>.

vojenském okruhu, s masivním rozšířením¹⁸. Většina zmíněných jednotek byla totiž zaznamenána při útocích na Ukrajině, a právě z těchto bojů přichází s významnými ztrátami personálu i techniky^{18 19}.

1.2 Norsko

Vzhledem ke geografii Norska existuje pouze jeden region přímo sousedící s Ruskou federací. Tím je okres Finnmark (*Finnmark fylke*), který bude i předmětem této podkapitoly. Jedná se o druhý největší okres v Norsku, s rozlohou 48 618 km²²⁰. I přes poměrně velkou vzdálenost od hlavního města Norského království, Osla, hraje zásadní roli ve fungování, zajišťování bezpečnosti a mezinárodní spolupráci norského státu.

Prvním bodem strategické významnosti regionu Finnmark je jednoznačně jeho poloha. Nachází se na úplném severu Skandinávského poloostrova, kde ho po celé severní hranici omývají vody Severního ledového oceánu. Nejdůležitější součástí je však hranice východní, a to s Ruskou federací. 198 kilometrů dlouhý úsek bývá považován za jednu z nejstabilnějších hranic v Evropě. Nachází se zde i jediný hraniční přechod Norska s Ruskou federací – Storskog (více v 3.1). Mimořádný geografický význam má však i přístup k Barentsovu moři. To ani v zimních měsících nezamrzá, a je tak celoročně významné pro námořní dopravu, rybolov a energetiku. Dále je Barentsovo moře důležitou součástí tzv. Northern Sea Route (NSR), námořní trasy spojující Evropu s Asií. Trasa prochází Severním ledovým oceánem, i podél břehů regionu Finnmark, a v posledních patnácti letech získává na popularitě²¹. Tím nabývá region významnosti nejen strategické, ale i ekonomické. V regionu se nachází i několik významných ekonomických center, jako jsou například přístavní města Vadsø (hlavní administrativní město regionu), Vardø, Kirkenes, Hammerfest, Alta, Honningsvåg nebo Lakselv. Dále je

---

¹⁸ Kola and in Karelia likely to get tens of thousands of new soldiers. Online. The Barents Observer. 2025. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/news/kola-and-in-karelia-likely-to-get-tens-of-thousands-of-new-soldiers/423579>.

¹⁹ Russian losses in the war with Ukraine. Mediazona count, updated. Online. Mediazona. 2025. Dostupné z: https://en.zona.media/article/2025/03/28/casualties_eng-trl.

²⁰ Visste du at Finnmark er 107 ganger større enn Oslo? Online. NRK. 2015. Dostupné z: https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/visste-du-at-finnmark-er-107-ganger-storre-enn-oslo_-1.12343221.

²¹ The Future of the Northern Sea Route - A “Golden Waterway” or a Niche Trade Route. Online. The Arctic Institute. 2011. Dostupné z: <https://www.thearcticinstitute.org/future-northern-sea-route-golden-waterway-niche/>.

v regionu důležité město Karasjok, ve kterém sídlí Sámský parlament (*Sámediggi*), a které je hlavním centrem Sámů v Norském království.

Ve spojitosti s geografickou polohou regionu se dostáváme i k prakticky nejdůležitějšímu charakteru regionu, a tím je význam vojenský. Norsko, jakožto jeden ze zakládajících členů Severoatlantické aliance, hraje zásadní roli v arktickém prostoru a region Finnmark je jednou z nejdůležitějších součástí fungování norské armády. V regionu severního Norska, ve městě Porsangmoen, jsou situovány tzv. FFL (*Finnmark Land Forces*), zajišťující obranu severního regionu na pevnině a na moři. Složkou, jejíž kompetencí je kontrola hranic, je Posádka v Sør-Varanger (*Garnisonen i Sør-Varanger – GSV*), s hlavní základnou v Høybuktnoen, vzdáleném šest kilometrů od města Kirkenes. Tato pohraniční stráž operuje především na norskou-ruskou hranici, a to z dvou primárních hraničních stanic: Pasvik a Jarfjord. Dále provozuje dvě pozorovací stanoviště, jednu u vesnice Grense Jakobselv, druhou pak nedaleko trojmezí bodu u Grenseberget. O stanovištích existuje kvůli jejich utajení velice omezené množství zdrojů, obecně je však známo, že jsou norskou armádou využívány k výzvědné a kontrolní činnosti. Tato činnost se především soustřeďuje na ruský poloostrov Kola, kde je situováno několik významných vojenských objektů (více v 1.1). Další strategicky důležitou vojenskou instalací jsou radary Globus-II a Globus-III v již dříve zmíněném městě Vardø. Ty jsou využívány Norskou tajnou službou (*Etterretningstjenesten*), a to především k výzvědným operacím v oblasti Arktidy a výzkumu objektů ve vesmíru (viz. dole)²². Pro kontrolu a obranu vzdušného prostoru je na letišti Lakselv Banak situována 330. letka Norského královského letectva (*Luftforsvaret*), která z letiště provozuje dvě záchranné helikoptéry Westland Sea King Mk 43B²³. Dále je na letišti detašované pracoviště základny v Evenes, provozující stíhací letouny Lockheed Martin F-35A Lightning II a hlídkový letoun Boeing P-8 Poseidon. Díky tomuto vybavení je tak v případě potřeby dolet k norskou-ruskou hranici do deseti minut²⁴. Ve vodách podél pobřeží kraje Finnmark hlídkují lodě Norského královského námořnictva (*Sjøforsvaret*), především pak průzkumná plavidla z třídy Fridtjof Nansen. Lodě jsou vybaveny moderními sonary, radary, torpédy a střelami krátkého i dlouhého

---

²² Oppgradering av GLOBUS-systemet. Online. Etterretningstjenesten. 2022. Dostupné z: <https://www.etterretningstjenesten.no/aktuelt/aktuelt/oppgradering-av-globus-systemet?q=Globus>.

²³ Banak. Online. Forsvaret. 2022, 24.8.2022. Dostupné z: <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/tjenestesteder/banak>.

²⁴ Evenes. Online. Forsvaret. 2023, 31.7.2023. Dostupné z: <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/tjenestesteder/evenes>.

doletu. Námořnictvo je tak schopné bojovat na hladině, pod ní a případně i odrážet útoky ze vzduchu²⁵.

Obrázek 1 - Radary Globus, Zdroj: vlastní zpracování

1.3 Finsko

Hranice s Ruskou federací, měřící přes 1300 kilometrů, představuje pro Finsko značnou hrozbu. S hranicí sousedí šest finských regionů (Laponsko – *Lappi*, Severní Pohjanmaa – *Pohjois-Pohjanmaa*, Kainuu, Severní Karélie – *Pohjois-Karjala*, Jižní Karélie – *Etelä-Karjala* a Kymenlaakso²⁶), a proto se v této podkapitole nebudu zaměřovat pouze na jeden region jako v případě Norska, ale pokusím se analyzovat důležitost hranice po celé její délce.

Finsko-ruská hranice sdílí s tou norskou-ruskou hned několik podobností, které pak dále určují význam daného regionu. Stejně jako v případě Norska, je i finsko-ruská hranice vnější hranicí schengenského prostoru. Dále je to pak nejdelší hranice členského

---

²⁵ Sjøforsvaret. Online. Forsvaret. 2024, 4.10.2024. Dostupné z: <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret>.

²⁶ Maakunnat 2025. Online. Tilastokeskus. 2025. Dostupné z: https://stat.fi/fi/luokitukset/maakunta/maakunta_1_20250101.

státu Evropské unie s Ruskem. Hranice, na rozdíl od Norska, není vyznačena za pomoci řek, horských vrcholů nebo jiných geografických orientačních bodů, byla ale vyznačena Moskevskou mírovou smlouvou (více v 2.2) a prochází z větší části neobydleným územím. Pro regiony Laponska, Severní Pohjanmaa, Kainuu a Severní Karélie tak platí, že hranice a hraniční pásmo (které se v této oblasti pohybuje v šíři do 1,5 kilometru) prochází lesy a jezery, daleko od vesnic, měst a usedlostí. Výjimkami jsou pak větší města Ivalo, Salla, Kuusamo, Lieksa a Ilomants, nacházející se ve vzdálenosti maximálně 50 kilometrů od hranice. V regionech Jižní Karélie a Kymenlaakso je situace odlišná, v blízkosti hranice (opět do 50 kilometrů) se nachází několik větších měst a velké množství vesnic a usedlostí. Dále pak regiony vede páteřní silnice číslo 6, spojující hlavní město Helsinky, Joensuu a Kajaani. Tyto regiony byly na propustnosti hranic kvůli většímu počtu hraničních přechodů i značně ekonomicky závislé, kdy do omezení propustnosti v roce 2023 tvořila klientela a zboží z Ruské federace významnou část příjmů. Po roce 2023 tak bylo možné pozorovat ekonomický útlum v pohraničních oblastech a zánik desítek obchodů, restaurací a ubytovacích zařízení. Dobrým příkladem, hovořícím za ostatní regiony, je v tomto ohledu nejjižnější pevninský přechod Vaalimaa (viz. dole). Zde před přechodem samotným existovalo několik velkých nákupních středisek, ze kterých je aktuálně v roce 2025 v provozu pouze jedno²⁷. Dále pak byla v roce 2018 dokončena výstavba posledního úseku páteřní dálnice číslo 7, spojující Helsinky právě s hraničním přechodem Vaalimaa. Po omezení propustnosti hranice je však úsek od města Hamina po hranici téměř nevyužívaný.

---

²⁷ Zsar outlet mall near Russian border files for bankruptcy. Online. Yle.fi. 2022. Dostupné z: <https://yle.fi/a/3-12661223>.

Obrázek 2 - Hraniční přechod Vaalimaa, Zdroj: vlastní zpracování

Vzhledem k délce hranice a velice řídkému osídlení v jejím okolí, je kontrola a případná obrana značně komplikovaná. Finská hraniční stráž má v blízkosti hranic rozmístěné své základny, většinu z nich pak u samotných hraničních přechodů. V blízkosti hranic se nachází letecká základna Finského letectva (*Ilmavoimat*) Kuopio-Rissala a základna Finské armády (*Maavoimat*) Utti. Letecká základna Kuopio-Risala je domovem Karelských leteckých sil, které z letiště provozují 20 stíhacích letounů McDonnell Douglas F/A-18 Hornet a od roku 2028 i stíhací letouny Lockheed Martin F-35A Lightning II²⁸. Na základně Utti pak sídlí Vrtulníkový pluk, operující 20 vrtulníků NH90 a sedm lehkých vrtulníků MD500²⁹. Severní část hranice stráží Laponská flotila, se sídlem na letišti v Rovaniemi. Laponská flotila provozuje, stejně jako Karelská flotila, stíhací letouny F/A-18 Hornet³⁰. V neposlední řadě je důležité zmínit i tři letouny Learjet 35A/S, které Finské letectvo používá ke sledování ruských cílů a vzdušné kartografie³¹. Na zemi provozuje Finská armáda v blízkosti hranic dvě hlavní brigády, Kainuu Prikaati (operující ve středním a východním Finsku) a Jääkärprikaati (operující v Laponsku)³².

²⁸ Karelia Air Wing. Online. Ilmavoimat. Dostupné z: <https://ilmavoimat.fi/en/karelia-air-wing>.

²⁹ Utti Jaeger Regiment. Online. Maavoimat. Dostupné z: <https://maavoimat.fi/en/utti-jaeger-regiment>.

³⁰ Lapland Air Wing. Online. Ilmavoimat. Dostupné z: <https://ilmavoimat.fi/en/lapland-air-wing>.

³¹ Equipment of the Finnish Air Force. Online. Ilmavoimat. Dostupné z:

<https://ilmavoimat.fi/en/materiell>.

³² Joukko-osastot. Online. Puolustusvoimat. Dostupné z: <https://puolustusvoimat.fi/joukko-osastot>.

Pro Finsko je, podobně jako v případě Norska, důležitá i hranice na moři. Ta probíhá Finským zálivem a vyhýbá se několika ruským ostrovům (více v 1.1)³³. Hranice je hlídána finskou Pohraniční stráží (*Rajavartiolaitos*) a Finským námořnictvem (*Merivoimat*). Pohraniční stráž má základny na ostrovech Haapasaari a Santio ve východní části Finského zálivu, Finské námořnictvo má pak hlavní základnu ve městě Upinniemi (v oblasti bývalé sovětské enklávy). Spolu s bezpečností v okolí mořské hranice je důležité zmínit i několik útoků na infrastrukturu spojující Finsko s Estonskem. První „nehodou“ bylo poškození plynovodu Balticconnector kotvou čínské lodi Newnew Polar Bear v říjnu 2023³⁴, druhou pak poškození energetického kabelu Estlink 2 v prosinci 2024³⁵. U druhého incidentu byla přítomna loď ruské stínové flotily, která byla ihned po incidentu zadržena finskou Pohraniční stráží. Dle utajených zdrojů se na lodi vyskytovala odposlechová a nahrávací zařízení, která však po nehodě nebyla na palubě nalezena. K 1.2.2025 je kabel stále nefunkční, opravy mají být dokončeny v srpnu tohoto roku. Náklady na opravu se dle vlastníků budou pohybovat v desítkách milionů eur³⁶. V reakci na útoky je NATO dle slov generálního tajemníka Marka Rutteho připraveno posílit svou přítomnost v Baltském moři³⁷.

---

³³ Maritime Boundaries. Online. Marineregions.org. Dostupné z: <https://www.marineregions.org/eezmapper.php>.

³⁴ New Balticconnector pipeline damage facts come to light. Online. Err.ee. 2024. Dostupné z: <https://news.err.ee/1609470556/new-balticconnector-pipeline-damage-facts-come-to-light>.

³⁵ Finland boards oil tanker suspected of causing internet, power cable outages. Online. Reuters. 2024. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/europe/finland-police-investigate-role-foreign-ship-after-power-cable-outage-2024-12-26/>.

³⁶ Estlink 2 cable repair work will cost tens of millions. Online. MTV Uutiset. 2024. Dostupné z: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/estlink-2-kaapelin-korjaustyot-tulevat-maksamaan-kymmenia-miljoonia/9074298>.

³⁷ Rutte: Nato lisää sotilaallista läsnäoloaan Itämerellä. Online. Iltalehti. 2024. Dostupné z: <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/bcc211ed-ab04-4e14-a64f-a0257ee4943b>.

1.4 Estonsko

V případě Estonska a jeho vojenského významu, bude vzhledem k jeho poměrně malé rozloze analyzovaný region zahrnovat celý stát. Na význam v jiných oblastech se pak zaměřím u regionů přímo hraničících s Ruskou federací (na pevnině), kterými jsou Ida-Viru a Võru³⁸.

Tuto podkapitolu začnu popisem strategické důležitosti regionu, především pak tedy polohy. Estonsko má na jednu stranu velice výhodnou polohu u moře, na stranu druhou působí moře jako značná překážka. Celková délka všech hranic Estonska (s Ruskou Federací, s Lotyšskem a hranice pobřežní) je 1450,2 kilometrů, z toho 768,6 kilometrů, tedy necelých 53 % tvoří hranice pobřežní³⁹. Výhodami dlouhého pobřeží jsou především možnost obchodovat s ostatními státy přes moře, možnost rybolovu, podpora turistického ruchu a kontrola nad Finským zálivem a východní částí Baltského moře. Naopak nevýhodou může být, dle mého názoru, obtížná defenzíva v případě útoku z Ruské federace. Takový útok by pravděpodobně cílil na všechny Baltské republiky najednou a při obsazení tzv. Suwalského koridoru (65 kilometrů dlouhý úsek na hranici Litevské a Polské republiky, z obou stran sousedící s Ruskou federací, strategicky extrémně důležitý) by obyvatelé všech zemí, tedy i Estonska, měli velmi omezené možnosti k útěku. To samé platí i pro armádu, která by v případě opožděné odpovědi ostatních členských států Severoatlantické aliance, jednoduše neměla kam ustupovat. O této problematice se poprvé zmiňuji až v této podkapitole, a to proto, že v případě Finska a Norska existuje větší „manévrovací“ prostor, a i rozloha těchto zemí by hrála v neprospěch případné ruské ofenzívy.

V návaznosti na tuto problematiku bych se v následující části rád zaměřil na důležitost regionu z pohledu vojenského. Estonsko má v poměru s Norskem a Finskem o poznání menší armádu, a to jak do počtu vojáků, tak i do počtu vybavení. Ve Finsku čítá armáda 292 000 mužů a žen (čísla zahrnují vojáky v aktivní službě, rezervisty a dodatečný personál potřebný pro fungování armády), v Norsku je ve službě státu

---

³⁸ Eesti haldusjaotus. Online. Eesti Linnade ja Valdade Liit. 2024. Dostupné z: <https://www.elvl.ee/kohalikud-omavalitsused/eesti-haldusjaotuse-kaart>.

³⁹ Estonia at a Glance. Online. Honorary Consul of the Republic of Estonia, Special Capital District of Jakarta. Dostupné z: <https://consulateestoniajakarta.com/index.php/component/content/article/estonia-at-a-glance.html?catid=10&Itemid=107>.

63 250 osob, v Estonsku pak pouze 24 600⁴⁰. Estonská armáda (*Eesti Kaitsevägi*) je podobně jako armáda norská a finská rozdělena do tří hlavních částí, pozemních jednotek (*Maavägi*), námořnictva (*Merevägi*) a letectva (*Õhuvägi*). Pozemní jednotky mají šest hlavních základen, a to v těchto městech: Tallinn (Generální štáb a Výzvědný prapor), Paldiski (Logistický prapor), Tapa a Jõhvi (1. Pěší brigáda) a Luunja a Võru (2. Pěší brigáda)⁴¹. Pozemní jednotky v Luunja, Võru a Jõhvi tak sídlí v blízkosti estonsko-ruských hranic. Estonské námořnictvo má aktuálně pouze jednu funkční základnu, kterou je Miinisadam v Tallinnu. Odtud operuje svou flotilu čítající šest lodí, z toho čtyři hlídková plavidla, jednu loď na pokládání námořních min a tři lodě na lovení a likvidaci min⁴². Estonské letectvo má také pouze jednu základnu, kterou je Ämari Air Base, dále ale po Estonsku provozuje tři stanoviště radarů dlouhého dosahu (Levalõpme, Tõikamäe a Kellavere). Ze základny Ämari pak operuje čtyři letadla: dva transportní M28 Skytruck a dva trenážery pro piloty stíhacích letounů Aero L-39⁴³. Tato základna je také jednou ze dvou letišť, ze kterých operují jednotky Severoatlantické aliance v rámci programu NATO Baltic Air Policing. Dále pak všechny složky armády fungují i v rámci tzv. NATO Enhanced Forward Presence, kdy na základně Tapa sídlí jednotky několika členských států aliance. Pozemní jednotky Armády České republiky jsou sice situovány na základně Ädaži v Lotyšsku, nicméně české letectvo se již několikrát účastnilo programu Baltic Air Policing z estonské základny Ämari⁴⁴.

Kromě vojenského významu má region Estonsko také značný význam ekonomický a politický. V pohraniční oblasti fungují dvě největší elektrárny na ropnou břidlici na světě (Eesti Elektri jaam a Balti Elektri jaam). Ty zajišťují přes 95 % elektrické výroby v Estonsku a nacházejí se necelé dva kilometry od hranice⁴⁵. V regionu Ida-Viru funguje i několik dolů těžících právě ropnou břidlici pro elektrárny. Mimo břidlice se v regionu těží i písek, mořské bahno a dřevo. V regionu Ida-Viru žije také nejvíce obyvatel ruského původu, a z celkového složení obyvatelstva tvoří přes 69

⁴⁰ Military Size by Country 2025. Online. World Population Review. 2025. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/military-size-by-country>.

⁴¹ Üldinfo. Online. Eesti Kaitsevägi. Dostupné z: <https://mil.ee/kaitsevagi/uldinfo/>.

⁴² Merevägi. Online. Eesti Kaitsevägi. Dostupné z: <https://mil.ee/uksused/merevagi/>.

⁴³ Õhuvägi. Online. Eesti Kaitsevägi. Dostupné z: <https://mil.ee/uksused/ohuvagi/>.

⁴⁴ Baltic Air Policing. Online. Ministerstvo obrany České republiky. 2019. Dostupné z: <https://www.mo.gov.cz/en/foreign-operations/current/baltic/baltic-air-policing-215776/>.

⁴⁵ Elektri ja soojuse tootmine. Online. Enefit. 2023. Dostupné z: <https://industry.enefit.com/et/tehnoloogia/elektri-ja-sooja-tootmine>.

procent⁴⁶. Od začátku ruské invaze na Ukrajinu v únoru 2022 omezuje estonská vláda pravomoci ruský hovořících občanů a držitelů ruských pasů. Tato opatření, mezi která spadá například návrh na omezení volebních práv ruských menšin, jen dále zhoršila vztahy mezi Estonskem a Ruskem a vedla k dalšímu napětí v regionu⁴⁷.

1.5 Evropská unie a Severoatlantická aliance

Regiony nacházející se v blízkosti hranic s Ruskou federací nejsou strategicky, vojensky, ekonomicky a politicky důležité pouze pro státy, ve kterých se nacházejí, ale také pro mezinárodní organizace. V této podkapitole bych se proto rád zaměřil na otázky migrace (v případě Evropské unie a schengenského prostoru), na otázky ochrany a obrany hranic, otázky hybridních hrozeb a otázky vojenských cvičení v regionu (všechny v případě Severoatlantické aliance).

Důležitost regionu pro Evropskou unii lze vnímat z několika hledisek. Prvním hlediskem je politické a ekonomické, jelikož se v regionu nachází několik center průmyslu, obchodu a politické moci. V případě Norska lze za taková centra považovat města Kirkenes, Vadsø, Alta a Hammerfest, a to především kvůli rybářskému průmyslu, turistickému ruchu spojenému s vybaveností měst letišti a významu ve státní správě. Finsko má v blízkosti hranic také několik důležitých center, mezi která můžeme zařadit města Inari, Kuusamo, Kajaani, Joensuu, Imatra, Lappeenranta a Kotka. Do vzdálenosti 200 kilometrů od finsko-ruské hranice se poté nachází i hlavní město Finské republiky, Helsinky, centrum politické moci, ekonomiky a cestovního ruchu. Obdobná je i situace v Estonsku, kdy se estonské hlavní město Tallinn, také hlavní centrum všech důležitých součástí státu, nachází necelých 200 kilometrů od hranic s Ruskou federací. Ještě blíže je poté estonské univerzitní město Tartu a menší, ale stále významná města Võru, Põlva, Tapa a Jõhvi.

Nejvýznamnějším bodem bude, v případě Evropské unie a schengenského prostoru, migrace. Jak bude zmíněno i v následujících kapitolách, migrace výrazně

---

⁴⁶ RV0222U: POPULATION BY SEX, ETHNIC NATIONALITY AND COUNTY, 1 JANUARY. Online. Statistics Estonia. 2024. Dostupné z: https://andmed.stat.ee/en/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0222U.

⁴⁷ Estonian MPs Pass Bill To Limit Voting Rights for Russian Minority. Online. The Moscow Times. 2025. Dostupné z: <https://www.themoscowtimes.com/2025/03/26/estonian-mps-pass-bill-to-limit-voting-rights-for-russian-minority-a88496>.

ovlivnila vývoj a fungování hranic a regionů v okolí hranice, a hraje tak zásadní roli v důležitosti regionu. Hranice Norského království, Finské republiky a Estonské republiky jsou vnějšími hranicemi schengenského prostoru a z větší části jsou prakticky nechráněné. Z celkové délky 1879 kilometrů je fyzicky chráněných pouze okolo 250-300 kilometrů (100 kilometrů v případě pozemní estonsko-ruské hranice, 150-200 kilometrů v případě finsko-ruské hranice, kde stále probíhá výstavba dalších částí⁴⁸), což představuje značný problém v otázce ochrany takové hranice před nelegálním přechodem. Hybridní útoky Ruské federace, kdy jsou do blízkosti hraničních přechodů záměrně přiváženi žadatelé o azyl ze zemí Blízkého východu a Afriky, tak vyžadují spolupráci v rámci celé Evropské unie, a to především za využití Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex). V případě Finska již byly jednotky Frontexu povolány v reakci na náhlý příliv stovek migrantů na konci roku 2023⁴⁹. Ve spojitosti s migrací je pro Evropskou unii důležitá i humanitární stránka těchto hybridních útoků. Klimatické podmínky v regionu jsou v zimních měsících velice drsné a teploty pravidelně padají pod hranici -15 stupňů (v případě hraničních přechodů Raja-Jooseppi a Salla na severu Finska až k -25 stupňům). Dalším faktorem je i nepřipravenost osob přecházejících hranici, kdy většina z nich pochází ze zemí jako je Jemen, Sýrie, Somálsko a Irák. Pro Evropskou unii tak není důležitá pouze ochrana hranice před nelegálním vstupem, ale i situace na ruské straně hranic, kde stovky uprchlíků žijí ve velmi nepříznivých podmínkách a čekají na znovuotevření hraničních přechodů do schengenského prostoru. Evropskou unii také znepokojilo odesílání migrantů, zatčených na rusko-finských hranicích (především za propadlá krátkodobá víza), do armádních center na rusko-ukrajinských hranicích. Desítky migrantů jsou tak pod pohrůzkou deportace donuceni ke vstupu do armádních řad a boji proti ukrajinským jednotkám⁵⁰.

V otázce Severoatlantické aliance (dále jako NATO) je problematika důležitosti regionu větší a komplikovanější. Před rokem 2023 tvořila délka hranice mezi zemí NATO a Ruskou federací (ve zkoumaném regionu) 536 kilometrů. Po přijetí Finska 4. dubna 2023 se délka prodloužila o více než trojnásobek, a to na 1879 kilometrů.

---

⁴⁸ The eastern border barrier fence. Online. Raja.fi. Dostupné z: <https://raja.fi/en/the-eastern-border-barrier-fence>.

⁴⁹ Frontex to provide additional support to bolster Finland's borders. Online. Frontex. 2023. Dostupné z: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-to-provide-additional-support-to-bolster-finland-s-borders-41e14Z>.

⁵⁰ Russia luring migrants from Finnish border for war in Ukraine. Online. BBC. 2023. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-67647379>.

NATO tak získalo velkou a strategicky velice důležitou část severní Evropy, která mu dovoluje uskutečňovat hned několik akcí, a to jak v době míru, tak i v případě ruské invaze do Finska, Estonska nebo Norska. V době míru (bohužel jen v regionu, a ne v celé Evropě) funguje území Finska jako perfektní místo pro výzvědnou činnost vojenských objektů a aktivit na ruské straně hranice (více v Podkapitole 1.1. – Rusko). Již od přijetí Finska do NATO jsme mohli zaznamenat několik desítek výzkumných letů, uskutečňovaných především za pomoci Boeingů RC-135 a Northrop Grumman Rq-4 Global Hawk amerického letectva⁵¹. Dále pak proběhly nad finským územím cvičné lety amerických letounů B-52 v doprovodu finských F/A-18. Tyto lety se však neprovádějí nad územím Norského království, a to na základě dohody z roku 1949, která vojenské lety NATO v okolí norskó-ruské hranice zakazuje⁵². V případě ruské invaze a aktivace článku 5 Severoatlantické smlouvy jsou země, i díky členství Finska a vojenskému „propojení“ regionu, připraveny efektivně se bránit. Dobrým příkladem takového vojenského „propojení“ je budování infrastruktury na zefektivnění a zrychlení vojenské logistiky mezi severskými členy NATO⁵³. Důležitým bodem tohoto logistického plánu je například částečné sjednocení rozchodu kolejnic, ve kterém se Finsko od Švédska a Norska odlišuje. Pro NATO jsou dále důležitá i cvičení prováděná v okolí ruských hranic. Za hlavní cvičení můžeme považovat každoroční Nordic Response, zaměřující se na jednotnou obranu severského regionu a Severního ledového oceánu. Cvičení se každý rok účastní přes 20 000 vojáků z několika zemí NATO⁵⁴. Mezi další cvičení patří například Dynamic Front 25, zaměřující se na pozemní jednotky, Arctic Challenge 25 s účelem lepší spolupráce mezi severskými členy NATO, nebo Hedgehog 25 se zaměřením na obranu Estonska⁵⁵. Speciálním cvičením je tzv. Baltic Sentry, které poprvé proběhlo v lednu 2025, a je primárně zaměřeno na zvýšení vojenské přítomnosti složek NATO v Baltském moři. Cvičení vzniklo po summitu Baltských zemí a v reakci na hybridní útoky proti kritické infrastruktuře členských zemí

---

⁵¹ Flight Map Shows Intensive NATO Surveillance Along Russia's Borders. Online. Newsweek. 2025. Dostupné z: <https://www.newsweek.com/nato-surveillance-flights-russia-border-baltic-sentry-2015920>.

⁵² B-52 on first time mission over northern Finland. Online. The Barents Observer. 2024. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/security/b52-on-first-time-mission-over-northern-finland/109512>.

⁵³ Nordic Cooperation: Joint Infrastructure Strategy To Support Military Mobility. Online. High North News. 2024. Dostupné z: <https://www.highnorthnews.com/en/nordic-cooperation-joint-infrastructure-strategy-support-military-mobility>.

⁵⁴ Nordic Response 2024. Online. Forsvaret. 2024. Dostupné z: <https://www.forsvaret.no/en/exercises-and-operations/exercises/nr24>.

⁵⁵ National Exercises and Activities. Online. NATO SHAPE. 2025. Dostupné z: <https://shape.nato.int/exercises/allied-national-exercises>.

NATO (Balticconnector, Estlink 2 – více v Podkapitole 1.3. – Finsko, kabely mezi Finskem a Německem⁵⁶, Švédskem a Litvou⁵⁷)⁵⁸.

---

⁵⁶ Helsinki-Rostock subsea cable between Finland and Germany severed. Online. Data Centre Dynamics. 2024. Dostupné z: <https://www.datacenterdynamics.com/en/news/helsinki-rostock-subsea-cable-between-finland-and-germany-severed/>.

⁵⁷ Lithuania-Sweden subsea cable cut, was 10m from severed Finnish-German cable. Online. Data Centre Dynamics. 2024. Dostupné z: <https://www.datacenterdynamics.com/en/news/lithuania-sweden-subsea-cable-cut-was-10m-from-severed-finnish-german-cable/>.

⁵⁸ Inside Russia's shadow war in the Baltics. Online. Financial Times. 2025. Dostupné z: <https://ig.ft.com/baltic-sea/>.

2 Stav hranic po rozpadu Sovětského svazu a jejich vývoj do roku 2020

Rozpad Sovětského svazu v roce 1991 zásadně proměnil celosvětovou politickou a geopolitickou situaci, čímž přímo ovlivnil i vývoj hranic Norska, Finska a Estonska. Zatímco se Norsko s Finskem přizpůsobovaly novým vztahům s postsovětským Ruskem, Estonsko se po 46 letech stalo nezávislým státem a muselo mimo jiné opětovně stanovit své hranice. V této kapitole budu vývoj hranic mezi lety 1991 a 2020 popisovat a analyzovat. Kapitola je rozdělena na podkapitoly pro dané zkoumané aktéry.

2.1 Norsko

Norsko-finská pozemní hranice byla poprvé stanovena hraniční úmluvou z roku 1826 (*Grenskonvensjonen*)⁵⁹. Pro vyznačení hranice byly použity řeky Pasvikelva a Jakobselva. Jedinou změnou za posledních více než sto let bylo období mezi lety 1920 a 1944, kdy byla oblast města Petsamo, na dnešní ruské straně, oficiálně finským územím. Do sovětských rukou padla během okupace v roce 1944, a po podpisu Moskevské mírové smlouvy a Pařížských mírových smluv mezi Finskem a Sovětským svazem i v sovětských rukou zůstala. Vývoj nijak neovlivnil ani rozpad Sovětského svazu v roce 1991, kdy si nově vzniklá Ruská federace oblast Petsama ponechala. K drobným úpravám došlo pouze v roce 2015, kdy bylo po více než 68 letech naskenováno dno řek Pasvikelva a Jakobselva (hranice má totiž dle hraniční úmluvy probíhat nejhlubší částí řeky) a kdy došlo k dlouho očekávanému revidování hranice. Měření prováděla společná mise norské armády a zástupců ruské mapovací agentury

---

⁵⁹ Store Norske Leksikon. Online. SNL. 2025. Dostupné z: <https://snl.no/riksgrensen>.

Aerogeodezia⁶⁰. Pozemní část hranice tak můžeme v obdobné podobě jako v roce 1826 najít i dnes.

Zatímco pozemní hranice mezi Norským královstvím a Ruskem zůstává bez větších změn, námořní hranice byla předmětem dlouhodobých jednání, která započala rokem 1970 a vyústila podpisem dohody o vymezení hranic v roce 2010. Takzvaný Delimitation Agreement rozděluje 175 000 km² velkou oblast sporu na dvě části o stejné velikosti (viz. dole). Dohoda byla podepsána dne 27.4.2010, do platnosti vstoupila po ratifikaci ruskou Státní dumou a norským Stortingem dne 7.6.2011⁶¹. Po invazi ruských vojsk na Ukrajinu navrhl předseda Státní dumy Vjačeslav Volodin revizi dohody, která prý zamezuje Rusku zásobovat jeho usedlosti na Špicberkách⁶². Po další kritice ze strany Státní dumy v roce 2024 se k dohodě vyjádřil i ruský ministr zahraničních věcí Sergej Lavrov. Dle Lavrova je dohoda pro Rusko výhodná, protože umožnila expandovat ruský kontinentální šelf mimo výlučnou ekonomickou zónu (EEZ), tedy za hranici 200 námořních mil⁶³.

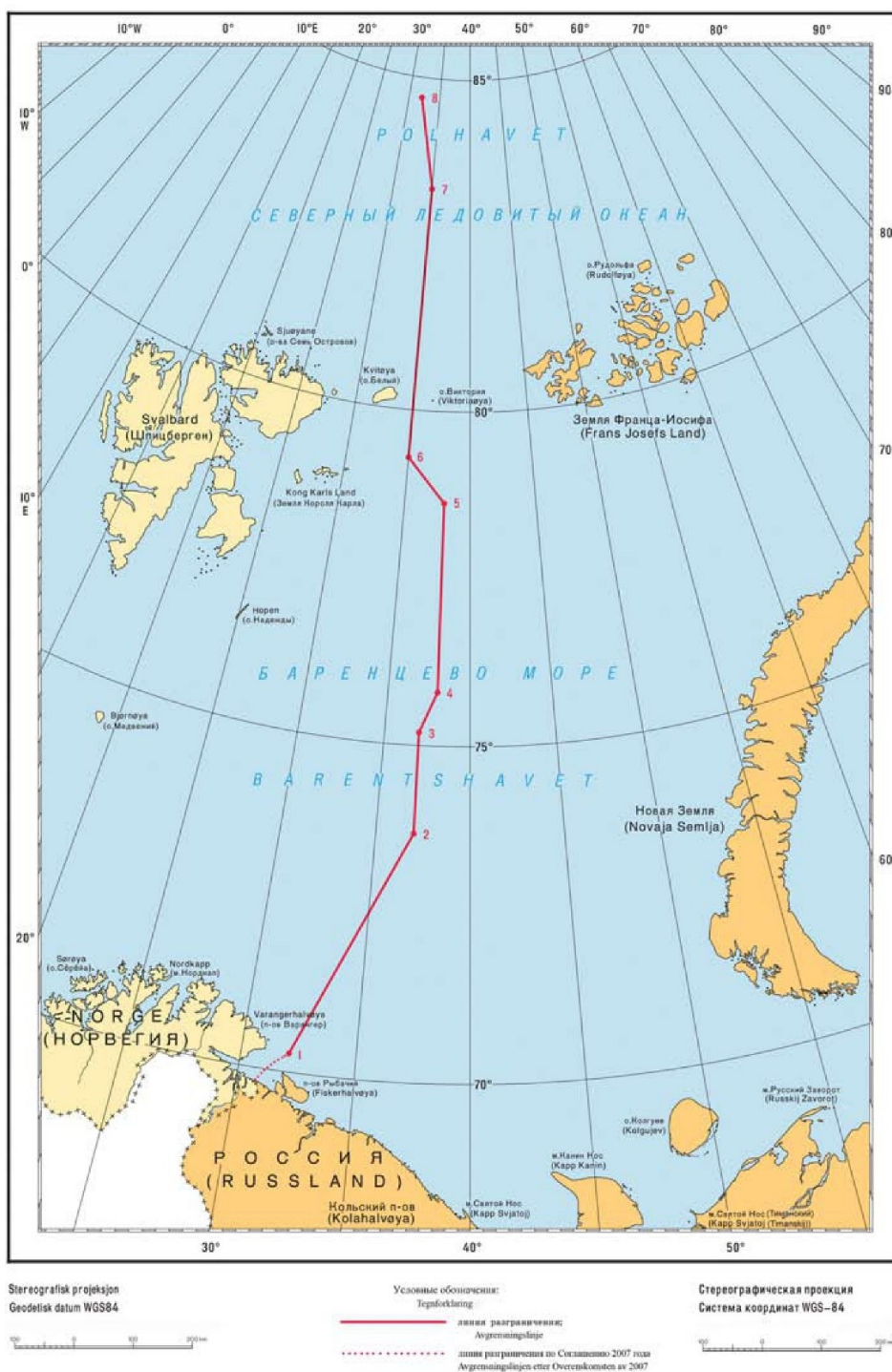
---

⁶⁰ Et sted går grensen. Online. NRK. 2015. Dostupné z: <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/et-sted-gar-grensen-1.12471784>.

⁶¹ Treaty between the Kingdom of Norway and the Russian Federation concerning Maritime Delimitation and Cooperation in the Barents Sea and the Arctic Ocean. Online. Food and Agriculture Organisation of the United States. 2010. Dostupné z: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC159673/>.

⁶² Utanrikskomiteen i Russland vil revurdere norsk-russisk grenseavtale. Online. NRK. 2022, 7.7.2022. Dostupné z: <https://www.nrk.no/urix/russland-uttrykker-tvil-om-historisk-grenseavtale-1.16027962>.

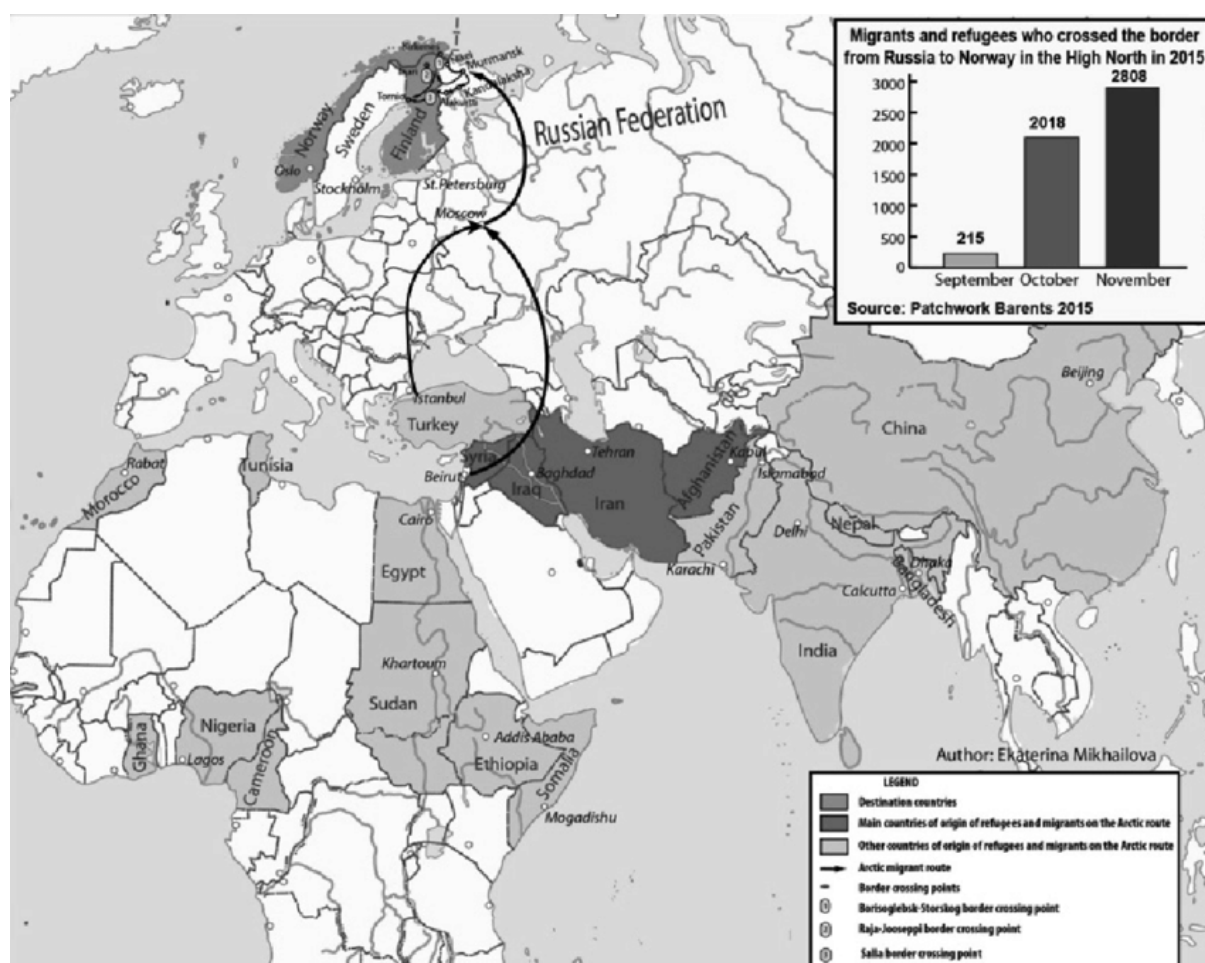
⁶³ Lavrov vil ikke rokke ved avtaler med Norge og USA om maritime grenser. Online. High North News. 2024, 19.2.2024. Dostupné z: <https://www.highnorthnews.com/nb/lavrov-vil-ikke-rokke-ved-avtaler-med-norge-og-usa-om-maritime-grenser>.

Obrázek 3 - Delimitation Agreement, Zdroj: Regjeringen.no, 2010

Co se vývoje v propustnosti a fungování norskó-ruské hranice týče, byl stabilní jak během existence Sovětského svazu, tak i po jeho rozpadu. Hranici bylo možné překročit při splnění základních podmínek (pas, víza, celní prohlášení) z obou směrů. Událostí, která mimo jiné zasáhla i norskó-ruskou hranici, byla migrační krize v roce

2015. Takzvaná „Arktická migrační trasa“ (viz. dole) stoupla v popularitě především díky menšímu počtu hraničních přechodů a absenci mořských přeplutí (jako například ta ve Středozemním moři v případě jižních migračních tras). V reakci na zvýšený počet migrantů oplotilo Norsko prostor hraničního přechodu *Storskog* a zavedlo tzv. „předsunuté“ hraniční kontroly, kdy osobám bez potřebných víz není povoleno hranici překročit a nemohou tak na norské straně hranice požádat o azyl. Tím byla hranice pro žadatele o azyl v lednu 2016 prakticky uzavřena. Dle odhadů hranici do ledna roku 2016 překročilo přes 5 500 migrantů⁶⁴.

Obrázek 4 - Arctic Migrant Route, Zdroj: Research Gate, 2016

⁶⁴ Norway tells refugees who used cycling loophole to enter to return to Russia. Online. The Guardian. 2016. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/14/norway-tells-refugees-bikes-russia-bicycle-immigration-storskog>.

2.2 Finsko

Aktuální podoba finsko-ruské hranice byla ustanovena Moskevskou mírovou smlouvou z 12. března 1940 (viz. dole). Podpisem této smlouvy přišlo Finsko ve prospěch Sovětského svazu o oblast města Petsamo (Pečenga), části regionu Salla a téměř polovinu finské Karélie, i s tehdy čtvrtým největším městem Viipuri (Vyborg)⁶⁵. Potvrzena a vyznačena v mapách pak byla při podpisu Pařížský mírových smluv v roce 1947 (YYA – *Ystävyys-, yhteistyö – ja avunantosopimus*, Dohoda o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci⁶⁶). Mimo odstoupených finských území byl Sovětskému svazu pronajat poloostrov Porkkala, kde byla provozována základna sovětského námořnictva. Tato exkláva byla Finsku navrácena již v roce 1956, tedy dlouho před původně smluveným rokem 1994. Od roku 1956 je tak finsko-ruská (do roku 1991 tedy finsko-sovětská) hranice beze změn⁶⁷.

Propustnost finsko-ruské hranice zůstala mezi lety 1991 a 2015 bez větších změn. Překročení hranic bylo možné po splnění základních podmínek a do roku 2023 existovaly i speciální lodní zájezdy do Petrohradu, kdy bylo možné zůstat na území Ruské federace po dobu 72 hodin bez víza⁶⁸. Změna přišla v roce 2015, kdy Finsko podobně jako Norsko omezilo propustnost hranice, a to v reakci na probíhající migrační krizi. Nově bylo zakázáno překračovat hranici na kolech (na hraničních přechodech Raja-Jooseppi a Salla), což bylo a je oblíbeným „trikem“ jak obejít zákaz překračování hranice pěšky. Dále pak byly tyto dva hraniční přechody uzavřeny v březnu 2016 (s výjimkou pro obyvatele Finska, Ruska a Běloruska), opět v reakci na zhoršující se migrační situaci. Toto opatření bylo však v platnosti pouze na 180 dní. Obě tato opatření, společně i s navýšením výdajů na kontrolu hranice, vedla k omezení propustnosti finsko-ruské hranice. Počet imigrantů se tak po roce 2016 ustálil okolo 32 000 příchozích za rok⁶⁹ (z toho nejvíce na přechodech mimo hranici s Ruskem – letiště Helsinki-Vantaa a přístav v Helsinkách).

⁶⁵ Finland during World War II. Online. Britannica. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/place/Finland/Finland-during-World-War-II#ref1301803>.

⁶⁶ YYA-sopimus oli Suomelle välttämättömyys, josta tuli hyve. Online. Yle.fi. 2018. Dostupné z: <https://yle.fi/a/20-207009>.

⁶⁷ Historia. Online. Porkkalan Parenteesi. Dostupné z: <https://porkkala.net/historia/>.

⁶⁸ Visa-Free Entry. Online. Visit Russia. Dostupné z: <https://www.visitrussia.com/visas/visafreeentry.htm>.

⁶⁹ Immigration to Finland from 2013 to 2023. Online. Statista. 2024. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/530476/number-of-immigrants-to-finland/#:~:text=Immigration%20to%20Finland%202013%2D2023&text=In%202023%2C%20over%2073%2C200%20people.and%20almost%2050%2C000%20per%20year>.

Zajímavostí o vývoji finsko-ruské hranice je fakt, že Finsko do covidové krize na přelomu let 2020 a 2021 vydalo nejvíce víz pro ruské občany, a to ze všech zemí schengenského prostoru⁷⁰.

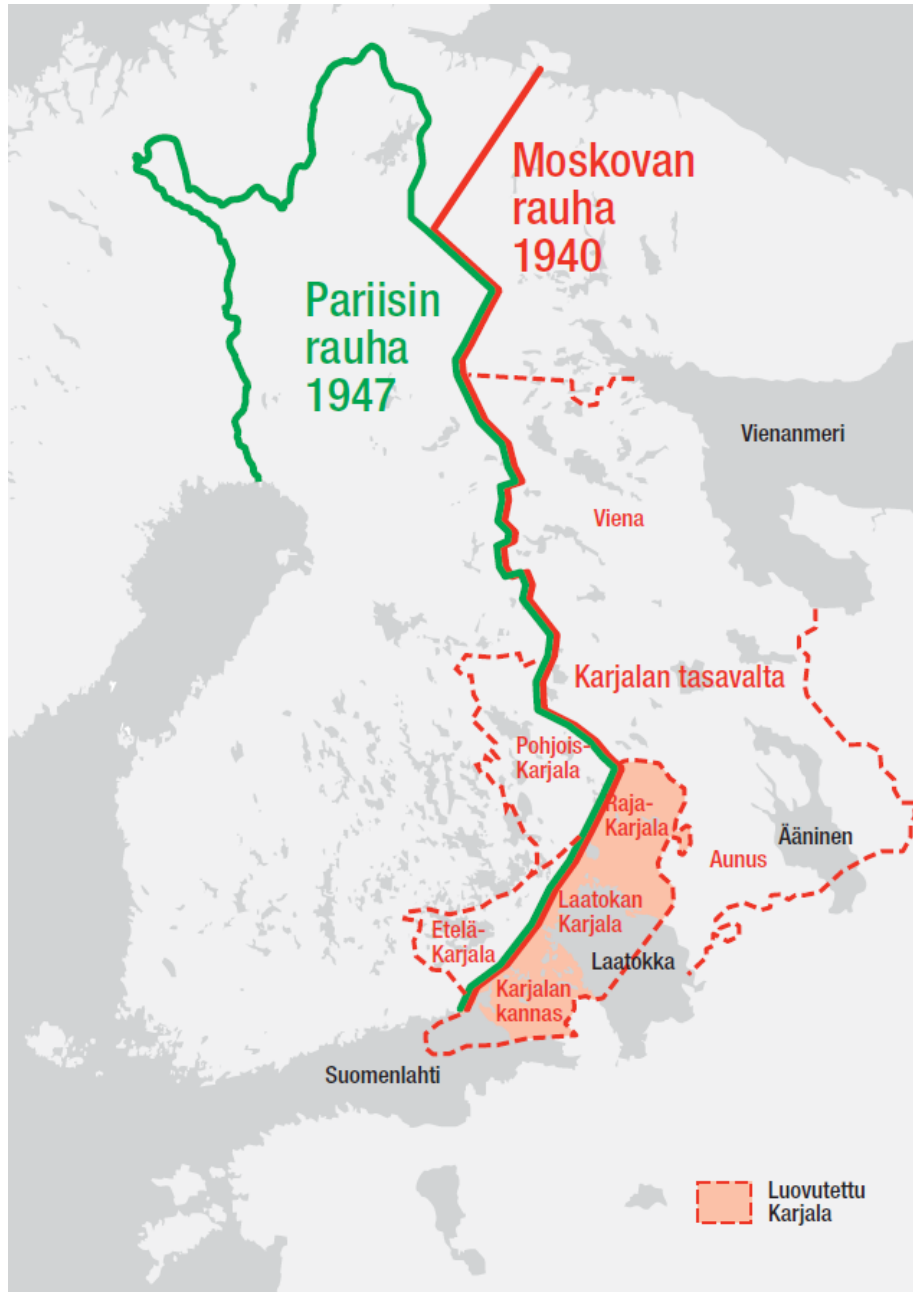
V otázce vývoje finsko-ruské hranice je důležité zmínit i hranici na moři, procházející Finským zálivem. Ta byla poprvé stanovena v roce 1947 (Pařížské mírové dohody) a zrevidována a znovu potvrzena v roce 1965⁷¹. V současnosti je podoba hranice stejná jako v roce 1965, kdy je „posledním“ finským územím u hranice ve Finském zálivu souostroví Haapasaari. Dále pak hranice prochází okolo ruských ostrovů Gogland (Suursaari), Rodsher a Malyy Tyuters, kde pak plynule přechází v námořní hranici mezi Ruskou federací a Estonskou republikou (více v 2.3)⁷².

---

⁷⁰ Share of Russian visas in total Schengen Area visas issued in 2021, by selected country. Online. Statista. 2022. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1351417/russian-visa-share-in-total-schengen-issued-by-country/>.

⁷¹ Agreement between the Government of the Republic of Finland and the Government of the Union of Soviet Socialist Republics concerning the boundaries of sea areas and of the continental shelf in the Gulf of Finland. Online. UN. 1966. Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20566/volume-566-I-8238-English.pdf>.

⁷² Maritime Boundaries. Online. Marineregions.org. Dostupné z: <https://www.marineregions.org/eezmapper.php>.

Obrázek 5 - Hranice Finska po roce 1947, Zdroj: Karjalan Sivistyssseura

2.3 Estonsko

Na rozdíl od Norska a Finska, kde hranice s východním sousedem procházely pouze drobnými úpravami, muselo Estonsko po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 celou hranici vyznačit a ustanovit znovu.

Estonsko bylo k Sovětskému svazu připojeno 6. srpna 1940, čímž ztratila hranice, jež byla prvně ustanovená mírovými smlouvami z Tartu (*Tartu rahulepingu aastapäev*) v roce 1920, prakticky svůj význam. Mezi lety 1940 a 1991 tak oficiálně sloužila pouze jako administrativní hranice mezi Estonskou sovětskou socialistickou republikou (ESSR) a Ruskou sovětskou federativní socialistickou republikou (RSFSR). V tomto období také neexistovaly hraniční kontroly, pohyb přes hranici byl tak teoreticky možný bez omezení. Prakticky však probíhaly namátkové kontroly nejen v okolí administrativních hranic.

Změna přišla s rozpadem Sovětského svazu v roce 1991, kdy se po vyhlášení nezávislosti Estonské republiky administrativní hranice přeměnila na hranici mezinárodní. Bylo tak nutné vymezit hranici samotnou a vytvořit komponenty důležité k jejímu fungování. První jednání s ruskou stranou započala v roce 1992 a hlavním požadavkem estonské strany bylo vrátit hranice do podoby stanovené již dříve zmíněnými mírovými smlouvami z Tartu (viz. dole). Ruská strana ale odmítla jakékoliv odkazy na mírové smlouvy a argumentovala, že Estonsko v roce 1940 vstoupilo do Svazu sovětských socialistických republik dobrovolně, a právně tak zneplatnilo jakékoliv dřívější úmluvy o hranicích⁷³. Dále pak ruský prezident Boris Jelcin podepsal dne 21. června 1994 dekret o vymezení státní hranice Ruské federace na území Estonské republiky (v přibližně stejné podobě, v jaké byla vyznačena v dobách Sovětského svazu⁷⁴). I přes protesty estonské strany zůstala tato „kontrolní linie“ v platnosti i nadále.

K první shodě mezi stranami došlo až po vyjednáváních v roce 1996, kdy se obě strany dohodly na jednotném vymezení administrativního dělení. Estonsko tak přistoupilo k návrhu, že „kontrolní linie“ bude ve stejné podobě přeměněna na státní hranici⁷⁵. Estonsko se tak vzdalo 1333 km² území na pravém břehu řeky Narva a v oblast města Petseri (Pečora), jehož odhadovaná cena byla v roce 1996 okolo pěti miliard amerických dolarů. Tato hraniční úmluva byla do finální podoby sepsána v roce 1999 a 18. května 2005, tedy rok po vstupu Estonska do Evropské unie

---

⁷³ MATTISEN, Edgar. Searching for a dignified compromise: the Estonian-Russian border, 1,000 years. Tallinn: ILO, 1996. S. 91-92. ISBN 99-855-7114-2.

⁷⁴ The Tartu Peace Treaty and Estonia's Eastern Border. Online. International Centre for Defence and Security. 2020. Dostupné z: <https://icds.ee/en/the-tartu-peace-treaty-and-estonias-eastern-border-2/>.

⁷⁵ MATTISEN, Edgar. Searching for a dignified compromise: the Estonian-Russian border, 1,000 years. Tallinn: ILO, 1996. S. 110. ISBN 99-855-7114-2.

a Severoatlantické aliance, podepsána oběma stranami. Následně byla dne 20. června 2005 ratifikována estonským parlamentem, a to s odkazem na již dříve zmíněné mírové smlouvy z Tartu. Proti tomuto odkazu se ruská strana ohradila a odmítla hraniční úmluvu ratifikovat. Dne 6. září 2005 pak Ministerstvo zahraničních věcí Ruské federace zaslalo do Estonska nótu, v níž informovalo, že nemá v úmyslu stát se smluvní stranou v podepsané hraniční úmluvě. Vyjednávání se tak zastavilo.

Návrat k jednacímu stolu proběhl až v roce 2012, kdy se obě strany domluvily na nové, upravené hraniční úmluvě, která zanechává hranice ve stopách původní „kontrolní linie“⁷⁶. K 1.2.2025 však úmluva nebyla ratifikována ani jednou ze stran, a to především kvůli napjatým politickým vztahům mezi zeměmi v posledních několika letech.

V případě estonsko-ruské hranice na moři je situace poněkud stabilnější, kdy k první shodě na poloze hranice došlo v Úmluvě o vymezení námořních oblastí v Narvském a Finském zálivu z roku 2005⁷⁷. Hranice zde vychází z řeky Narva a pokračuje dále okolo ruského ostrova Malyy Tyuters až k finsko-ruské hranici (více v 2.2)⁷⁸.

Neobvyklou situací, týkající se estonsko-ruské hranice, byl incident z roku 2014, kdy byl ruskou stranou zadržen důstojník Estonské bezpečnostní služby Eston Kohver. Ten vyšetřoval přeshraniční pašování (alkoholu, cigaret, zbraní a lidí), které bylo od rozpadu Sovětského svazu a vzniku samostatné Estonské republiky na vzestupu. 5. září 2014 byl na estonském území u vesnice Miikse zadržen ruskou FSB a následně odsouzen na 15 let za špionáž. Dle ruské strany Kohver údajně přešel hranici a zadržen byl až na ruském území. Některé zdroje mluví i o pasti připravené FSB⁷⁹. Po tlaku z estonské strany, americké strany a strany Evropské unie, byl Kohver 26. září 2015 vyměněn za agenta FSB Alekseje Dressena⁸⁰.

---

⁷⁶ After 20 years, Russia and Estonia sign border treaty. Online. Reuters. 2014. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-russia-estonia-idUSBREA1H0QN20140218/>.

⁷⁷ Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise Eesti-Vene riigipiiri lepingu ning Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise Narva ja Soome lahe merealade piiritlemise lepingu ratifitseerimise seadus. Online. Riigi Teataja. 2005. Dostupné z: <https://www.riigiteataja.ee/akt/915915>.

⁷⁸ Maritime Boundaries. Online. Marineregions.org. Dostupné z: <https://www.marineregions.org/cezmapper.php>.

⁷⁹ Estonia says official seized by Russia was lured into FSB trap. Online. In: The Guardian. 2014. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/08/estonia-russia-fsb-trap-eston-kohver>.

⁸⁰ VIDEO: 'Spy swap' on Estonian-Russian border. Online. In: Err.ee. 2015. Dostupné z: <https://news.err.ee/116839/video-spy-swap-on-estonian-russian-border>.

Obrázek 6 - Zeleně vyznačená hranice dle mírových smluv z Tartu, Zdroj: Estonian World

2.4 Rusko

Ruská federace, jakožto přímý nástupce Sovětského svazu, je důležitou součástí analýzy hranic. Rozpad SSSR zemi v porovnání s Norskem, Finskem a Estonskem zasáhl a změnil nejvíce, dotknul se všech oblastí fungování státu a otázka hranic nebyla výjimkou.

Hranice se všemi zkoumanými zeměmi byla a je přísně střežená. Až do rozpadu Sovětského svazu byl úsek hranice od Barentsova moře po Finský záliv (tzn. hranice mezi Norským královstvím a Ruskou federací a hranice mezi Finskou republikou a Ruskou federací) jednou z nejdelších pozemní částí tzv. „železné opony“, a to s délkou 1541 kilometrů. Již od dob Sovětského svazu tak byl na ruské straně hranice budován komplexní systém opevnění, které mělo zabránit jakémukoliv nedovolenému přechodu hranice. V platnosti je hraniční pásmo, kontrolované Pohraniční stráží Federální služby bezpečnosti (více v 3.4). Systém opevnění ve všech místech sestává minimálně z jednoho oplocení (ve většině míst je však plotů více, všechny se pak nacházejí v kontrolovaném hraničním pásmu), dále pak bývá doplněný signální stěnou,

kontrolním pruhem z písku na detekci stop (*Kontrolno-sledovaja polosa – KSP*⁸¹) a pozorovatelnami. Dodatečným opatřením jsou již od dob Sovětského svazu namátkové kontroly v hraničním pásmu a jeho blízkosti, především pak na hlavních silnicích a nádražích. Některé zdroje dokonce mluví i o existenci tzv. „false border“, tedy falešné hranici, která se ve skutečnosti nachází na ruském území, daleko od skutečné hranice^{82 83}.

Na ruské hranici s Norskem platila mezi lety 2010 a 2024 (omezení propustnosti hranic na norské straně) speciální bezvízová zóna. Ta se rozpínala do šířky 30 kilometrů na obě strany hranice, ve kterých se mohli obyvatelé Ruska a Norska volně pohybovat. Jedinou podmínkou bylo trvalé bydliště právě v této bezvízové zóně. Speciální povolení, vydávané právě na základě trvalého bydliště, opravňovalo nejen k překročení hranice, ale i k pobytu na území druhého státu po dobu až 15 dní. Norsko se tak stalo první schengenskou zemí provozující bezvízový styk s Ruskem⁸⁴.

---

⁸¹ Контрольно-следовая полоса. Online. Academic.ru. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1527860>.

⁸² Venäjän rajalle ei pääse kukaan ilman FSB:n hyväksyntää ja Venäjän rajaviranomaisten toimia. Online. Timo Heinonen. 2024. Dostupné z: <https://timoheinonen.fi/venajan-rajalle-ei-paase-kukaan-ilman-fsbn-hyvaksyntaa-ja-venajan-rajaviranomaisten-toimia/>.

⁸³ People smuggler 'built fake Russia-Finland border posts'. Online. BBC. 2019. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-50666436>.

⁸⁴ Visa-free zone between Norway and Russia. Online. Visa House. 2012. Dostupné z: <https://www.visahouse.com/de/news/read/visa-free-zone-between-norway-and-russia/>.

3 Vývoj hranic v posledních letech a aktuální situace v regionu

V této kapitole budu popisovat vývoj hranice od roku 2020. Tento rok jsem si záměrně vybral jakožto milník v evropských i světových dějinách. Během tohoto roku se naplno rozběhla pandemie covid-19, která přímo ovlivnila podobu a fungování zkoumaných hranic a celkovou situaci v regionu a ve světě. Dále je pak období mezi lety 2020 a 2025 důležité především invazí ruských vojsk na Ukrajinu. Tato událost z 24. února roku 2022 byla klíčovým bodem pro další vývoj hranic s Ruskou federací a vedla k výraznému ochlazení vztahů mezi jednotlivými aktéry nejen ve zkoumaném prostoru severní Evropy. Kapitola je, stejně jako předchozí kapitoly, rozdělena do čtyř podkapitol, kdy jedna podkapitola popisuje vždy vývoj v jedné zemi, na jedné straně hranice. V každé podkapitole je popsán vývoj v posledních pěti letech, společně s aktuální podobou a fungováním hranice.

3.1 Norsko

Jak bylo již zmíněno v Podkapitole 2.1, je vývoj norskó-ruské hranice ustálen již od roku 1950, kdy vstoupila v platnost Norskó-sovětská hraniční smlouva (Norwegian-Soviet Border Treaty⁸⁵). V posledních pěti letech prošel režim fungování hranice několika proměnami, spojenými především s ruskou invazí na Ukrajinu.

Na norskó-ruské hranici se aktuálně nachází pouze jeden oficiální hraniční přechod, *Storskog grensestasjon*, vzdálený 10 kilometrů od norského města Kirkenes, které slouží jako centrum státní správy v regionu. Tento hraniční přechod hraje díky své jedinečnosti důležitou roli v otázce celé hranice. Hraniční přechod na norské straně sestává ze dvou budov, budovy pro policii a budovy pro celní správu. Jedná se také

---

⁸⁵ NORWEGIAN-SOVIET UNION BORDER TREATY. Online. CIA. 2012. Dostupné z: <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP08C01297R000500050004-0.pdf>.

o jedno z mála oplocených hraničních míst, kdy je do hraničního pásma v okolí přechodu povolen vstup pouze osobám cestujícím do Ruska (viz. dole).

Obrázek 7 - Storskog Grensestasjon, Zdroj: vlastní zpracování

Pohyb přes hranici byl v posledních pěti letech omezen pouze dvakrát, poprvé v reakci na světovou pandemii covid-19 (v platnosti byla karanténa, samotný přechod hranice ale omezen nebyl), podruhé pak v reakci na ruskou invazi na Ukrajinu.

K 1.2.2025 je hraniční přechod *Storskog grensestasjon*, a tím pádem i celá norská hranice uzavřena. Výjimku mají pouze cestující s „vážnými důvody“, kterými jsou: návštěva rodiny, práce nebo studium v Norsku, případně v jiné zemi v schengenském prostoru. Dále pak platí výjimka pro diplomaty a držitele ruských pasů žijící na Špicberkách⁸⁶.

Jiná situace při přechodu hranice ale platí na moři, kde se na norské straně nacházejí tři přístavy, ve kterých mohou stále kotvit v Rusku registrované lodě. Těmito

⁸⁶ Restricting the possibilities of entry for Russian citizens. Online. Regjeringen.no. 2024. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/restricting-the-possibilities-of-entry-for-russian-citizens/id3040398/>.

přístavy jsou: Tromsø, Kirkenes a Båtsfjord. Aktuálně pak platí speciální nařízení, kdy všechny ruské lodě kotví v těchto přístavech podléhají kontrole norskou policií⁸⁷.

Hranice je pod kontrolou pohraniční stráže, jež je součástí norské armády (*Forsvaret*). Ta v hraničním pásmu hlídkuje a provozuje několik svých základen a strategicky důležitých budov. Hraniční přechod je střežen ve spolupráci s norskou policií. Jako dodatek k armádě a policii existuje Norský komisař pro norskou-ruskou hranici. Ten spadá pod policii a jeho úkolem je kontrola dodržování dohody o fungování norskou-ruské hranice⁸⁸.

Na norské straně neexistuje hraniční pásmo, pohyb je možný až k hranici samotné. Ta je vyznačena hraničníky a značkami upozorňujícími na její přítomnost a připomínající pravidla chování v její blízkosti (viz. dole). Hranice není oplocena, výjimkou jsou pouze tato místa: přechod *Storskog*, silnice pro údržbu u *Skafferhullet* a čtyři vodní elektrárny na řece *Pasvikelva*. Otázku výstavby plotu ale norská vláda diskutuje již od roku 2023, kdy došlo k několika ilegálním přechodům z ruské strany. Jediným plotem nacházejícím se v blízkosti hranice je v případě Norska ten zamezující sobům vstup na ruské území (viz. dole).

---

⁸⁷ Norway tightens restrictions on Russian fishing vessels. Online. Regjeringen.no. 2022, 7.10.2022. Dostupné z: https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/tightens_restrictions/id2933272/.

⁸⁸ Om Grensekommissariatet. Online. Politiet.no. Dostupné z: <https://www.politiet.no/om-politiet/organisasjonen/sarorganene/grensekommissariatet/om-grensekommissariatet/>.

Obrázek 8 - Pravidla chování v okolí hranice, Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 9 - Plot zamezující sobům vstup na ruské území, Zdroj: vlastní zpracování

3.2 Finsko

Finsko-ruská hranice byla ve své současné podobě vymezena Pařížskými mírovými dohodami v roce 1947 a od té doby zůstává stabilní. Její aktuální podoba reflektuje dlouhý historický vývoj i bezpečnostní opatření, která jsou v platnosti od pandemie koronaviru v roce 2020.

Na rozdíl od norskó-ruské hranice má Finsko třináct hraničních přechodů, z toho devět pozemních pro osobní a nákladní vozidla (Imatra, Kuusamo, Niirala, Nuijamaa, Raja-Jooseppi, Salla, Vaalimaa, Vainikkala a Vartius), tři námořní (Haapasaari, Nuijamaa a Santio) a jeden pro kolejovou dopravu ve Vainikkala⁸⁹.

V červenci roku 2023, v reakci na invazi ruských vojsk na Ukrajinu, přestalo Finsko udělovat nová turistická víza držitelům ruských pasů a zpřísnilo podmínky vstupu do země⁹⁰. V září téhož roku, v návaznosti na rozhodnutí Evropské unie, zakázalo vjezd vozidel s ruskými registračními značkami⁹¹. V listopadu pak finská vláda rozhodla o uzavření prvních čtyř hraničních přechodů (Imatra, Niirala, Nuijamaa a Vaalimaa), zanedlouho následovaných zbylými přechody (Kuusamo, Salla a Vartius), s výjimkou přechodu Raja-Jooseppi. I ten byl však o dva týdny později uzavřen. K 1.2.2025 jsou tak všechny hraniční přechody na dobu neurčitou uzavřeny⁹². Důvodem uzavření bylo celkové zhoršení bezpečnostní situace. Z ruské strany probíhalo strategické zahlcování hraničních přechodů migranty ze zemí třetího světa.

Kontrolu hranice zajišťuje Finská pohraniční stráž (*Rajavartiolaitos*), spadající pod finské ministerstvo obrany. Ve své jurisdikci má zajišťování chodu všech hraničních přechodů, kontrolu hranice a hraničního pásma a kontrolu osob cestujících do Finska.

⁸⁹ Ohjeet matkustajille rajanylitykseen ja rajatarkastukseen. Online. Raja.fi. Dostupné z: <https://raja.fi/ohjeet-matkustajille-rajanylitykseen>.

⁹⁰ Finland continues to impose travel restrictions on Russian citizens. Online. Ministry of Foreign Affairs of Finland. 2023. Dostupné z: https://um.fi/current-affairs/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/suomi-jatkaa-venajan-kansalaisten-matkustusrajoituksia#:~:text=Finland%20will%20continue%20to%20impose.restricted%20for%20the%20time%20being.

⁹¹ Finland continues to impose travel restrictions on Russian citizens. Online. AP. 2023. Dostupné z: <https://apnews.com/article/finland-russia-border-ban-entering-cars-registered-81cefcaadc2ac4b0f69063c3204df955>.

⁹² Finland's eastern border to remain closed until further notice. Online. Ministry of the Interior of Finland. 2024. Dostupné z: <https://intermin.fi/en/-/finland-s-eastern-border-to-remain-closed-until-further-notice>.

Na finsko-ruské hranici je v platnosti hraniční pásmo, do kterého lze vstoupit pouze se speciálním povolením od Finské pohraniční stráže. Toto pásmo se rozpíná až do šířky tří kilometrů na pevnině a čtyř kilometrů na moři. Po celé délce je viditelně vyznačeno značkami, cedulemi a páskami na stromech (viz. dole). Dále je hranice, stejně jako v případě norskó-ruské hranice, vyznačena hraničníky.

Obrázek 10 - Značení finského hraničního pásma, Zdroj: vlastní zpracování

V jihovýchodním Finsku, u města Imatra, je také od roku 2023 ve výstavbě 200 kilometrů dlouhý plot, který finská vláda nechává vybudovat v reakci na zvýšený počet migrantů přicházejících z ruské strany. Dokončen má být v roce 2027 a má chránit patnáct procent z 1300 kilometrů dlouhé finsko-ruské hranice⁹³.

⁹³ Itärajan esteaita. Online. Raja.fi. 2023. Dostupné z: <https://raja.fi/itarajan-esteaita>.

3.3 Estonsko

Podobně jako v případě Finska došlo i v Estonsku po roce 2020 k výrazným změnám ve fungování hranice s Ruskem. Pohyb přes hranici ovlivnila jak pandemie covid-19, tak ruská invaze na Ukrajinu.

Mezi Estonskou republikou a Ruskou federací je aktuálně v provozu šest hraničních přechodů: tři pro vozidla (Narva, Koidula a Luhamaa), dva pro kolejovou dopravu (Narva a Koidula) a jeden se speciálním režimem pouze pro občany Estonska a Ruska (Saatse). Od září 2022 je pohyb přes hranice značně omezen, výjimky pro přechod platí pro ruské disidenty, držitele trvalých a dlouhodobých pobytů v Estonsku nebo jiné zemi schengenského prostoru, diplomaty, rodinné příslušníky občanů Evropské unie, humanitární pracovníky a zaměstnance v dopravním sektoru⁹⁴.

Kontrola hranice a hraničních přechodů přísluší estonské policii, pod kterou spadá i bývalá kancelář Estonské pohraniční stráže (*Politsei – ja Piirivalveamet*).

Hraniční pásmo je v případě estonsko-ruské hranice pouze na jihovýchodě země, a to od roku 2024. Pásmo je vymezeno značkami, vstup je do něj možný bez povolení a jedinou odlišností je vyšší počet hlídek a větší frekvence kontrol osob a vozidel⁹⁵. Oplocení hranice Estonsko buduje po celé délce pozemní hranice již od roku 2020. Dokončení 115 kilometrů dlouhého úseku je naplánováno na letošní rok⁹⁶. Severní část hranice je přírodní, probíhá řekou Narva až do Finského zálivu.

Důležitou událostí za posledních pět let bylo odstranění hraničních bójek v řece Narva ruskou pohraniční stráží. Stalo se tak 23. května 2024. Ruská strana před odstraněním vyjádřila nesouhlas s lokacemi bójek, které na řece slouží k orientaci při plavbě. Z padesáti bójek bylo ruskou pohraniční stráží odstraněno 24⁹⁷. Proti tomuto činu se mimo estonské vlády ohradila i Evropská unie. Tento čin dále vyostřil již tak

---

⁹⁴ Visas for Russian citizens. Online. Kriis.ee. 2022. Dostupné z: <https://kriis.ee/en/travelling-crossing-state-border/travelling-estonia/visas-russian-citizens>.

⁹⁵ Road signs designating a border zone to be set up in Southeast Estonia. Online. Err.ee. 2024. Dostupné z: <https://news.err.ee/1609326846/road-signs-designating-a-border-zone-to-be-set-up-in-southeast-estonia>.

⁹⁶ Majority of Estonia's eastern land border fence completed. Online. Err.ee. 2024. Dostupné z: <https://news.err.ee/1609542112/majority-of-estonia-s-eastern-land-border-fence-completed>.

⁹⁷ Border guard of the Russian Federation removed light buoys from Narva River. Online. Politsei.ee. 2024. Dostupné z: <https://www.politsei.ee/en/news/border-guard-of-the-russian-federation-removed-light-buoys-from-narva-river-11981>.

napjaté estonsko-ruské vztahy, vyostřené mimo jiné ruskou invazí na Ukrajinu a dlouhodobými historickými spory.

3.4 Rusko

V otázce ruské strany hranic je obecně velmi složité vyhledat ověřené a relevantní zdroje informací. Při psaní této podkapitoly jsem pracoval především se zdroji ze zemí severní Evropy. Velkou pomocí mi byla stránka norských internetových novin *The Barents Observer*, především pak její ruská část. Dále jsem pak používal internetové stránky *The Moscow Times*.

Aktuálně má Rusko pozemní hranice se třemi zkoumanými zeměmi v celkové délce 1879 kilometrů. Z toho 198 kilometrů s Norskem⁹⁸, 1343 km s Finskem⁹⁹ a 338 km s Estonskem¹⁰⁰. 1681 kilometrů tak za Finsko a Estonsko tvoří vnější hranici Evropské unie, 1879 kilometrů vnější hranici schengenského prostoru a od 4. dubna 2023 je celá hranice také hranicí Ruska se Severoatlantickou aliancí¹⁰¹.

198 kilometrů dlouhá hranice s Norskem má pouze jeden pozemní hraniční přechod Borisoglebsky. Rusko má na rozdíl od Norska oplocenou hranici v celé délce, kdy se plot s ostnatým drátem nachází v hraničním pásmu, ve vzdálenosti od 0,5 do 5 kilometrů od hranice. Tento plot byl vybudován po celé délce norskó-ruské a finsko-ruské hranice v dobách Sovětského svazu, a to jako severní část tzv. „železné opony“. Dodnes tento úsek zůstává jednou z mála oplocených hranic v Evropě^{102 103}. V okolí

⁹⁸ Norway further tightens its restrictions on the entry of Russians. Online. AP. 2024. Dostupné z: <https://apnews.com/article/norway-russia-border-visa-crossing-tightening-de25ff1d97aa2cfe8b97bf38803534e0>.

⁹⁹ Securing Borders After a Breach of Confidence: Russian-Finnish Relations. Online. Carnegie. 2024. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/09/russia-finland-border-security?lang=en>.

¹⁰⁰ Border Management. Online. Ministry of the Interior of Estonia. 2021. Dostupné z: <https://www.siseministeerium.ee/en/activities/guaranteed-internal-security/border-management#:~:text=The%20Estonian%2DRussian%20border%20is,a%20total%20of%20115%20km>.

¹⁰¹ Finland's membership in NATO. Online. Ministry of Foreign Affairs of Finland. Dostupné z: <https://um.fi/finlands-membership-in-nato#:~:text=Once%20all%20NATO%20members%20had,NATO%20on%204%20April%202023>.

¹⁰² "Tear this barbed wire fence down". Online. The Barents Observer. 2009. Dostupné z: <https://barentsobserver.com/en/sections/opinion/tear-barbed-wire-fence-down>.

¹⁰³ В Калининграде заявили о собственном заборе на границе с Польшей. Online. Rbc.ru. 2022. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/politics/02/11/2022/63625abc9a7947c426c2d4bc>.

hranice se nachází několik strategicky důležitých vojenských objektů, určených především ke špionážním účelům (více v 1.1)¹⁰⁴.

V případě finské otázky je aktuální situace srovnatelná s Norskem, hranice je na ruské straně také oplocená. Hraničních přechodů se na hranici nachází naopak více (viz. 3.2).

Estonsko-ruská hranice není na ruské straně oplocená a má také více hraničních přechodů než hraniční úsek s Norskem. Jak bylo již zmíněno v podkapitole o Estonsku, je toto jediná hranice, kde aktivně dochází ke sporům a narušování. Jen za posledních pět let byla estonská hranice narušena ruskými letouny (vojenskými i civilními) minimálně pětkrát¹⁰⁵.

Ve všech případech je na ruské straně v platnosti hraniční pásmo, do kterého je omezený vstup. Vyskytuje se v šířce okolo 8 kilometrů (v případě Norska a Finska), v některých částech ale dosahuje až 90 kilometrů od hranice (v případě Estonska). Pro vstup a pohyb v hraničním pásmu je potřeba povolení od ruské Federální služby bezpečnosti (FSB), které je při vjezdu/vstupu kontrolováno¹⁰⁶.

Na ruské straně jsou hranice pod kontrolou Pohraniční stráže (*PS FSB Rossii*), spadající pod ruskou Federální službu bezpečnosti (*FSB*). Všechny tři hraniční úseky zmíněné v této práci má ve správě Regionální pohraniční ředitelství FSB pro Severozápadní federální okruh.

V případě aktuálního vývoje na ruské straně hranic je důležité zmínit i útoky ukrajinských dronů na kritickou infrastrukturu. Tyto útoky, v reakci na ruskou invazi na Ukrajinu, zasáhly právě také cíle v pohraničních regionech zkoumaných v této práci. 4. ledna 2025 například ukrajinské drony zasáhly dříve zmiňovaný ruský přístav v Ust'-Luga (více v 1.1)¹⁰⁷. Velmi zajímavým útokem ukrajinské armády byl i dronový nálet z července roku 2024, kdy cílem byla letištní základna Oleňja v Murmanské oblasti.

---

¹⁰⁴ The watchmen at mount Iyvara sharpen Russia's view towards northern NATO territory. Online. The Barents Observer. 2025. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/news/the-watchmen-at-mount-iyvara-sharpen-russias-view-towards-northern-nato-territory-1/423533>.

¹⁰⁵ Russian border guard helicopter violates Estonia's airspace. Online. AP. 2022. Dostupné z: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-estonia-nato-government-and-politics-1121da8604a2f2bd28fe43e8b502f4a7>.

¹⁰⁶ В погранзоне - новые правила. Online. Obshchaya gazeta Leningradskoy oblasti. 2017. Dostupné z: <https://og47.ru/2017/12/14/V-pogranzone---novye-pravila-1495>.

¹⁰⁷ Největší ruský námořní přístav Ust-Luga napaden drony SBU - zdroj. Online. ČTK. 2025. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/ukrinform/cesky/zprava.php?id=1278837>.

Dron tak musel urazit vzdálenost přes 1 800 kilometrů a podařilo se mu poškodit bombardér Tupolev Tu-22M3¹⁰⁸.

4 Geopolitická analýza hranic

Tato poslední kapitola mé bakalářské práce bude věnována výzkumu dat a zamyšlení se nad geopolitickou situací ve zkoumaných regionech. Postupně rozeberu případy všech zkoumaných zemí a rád bych nastínil i tři hypotetické scénáře budoucího vývoje.

4.1 Jak invaze ruských vojsk na Ukrajinu změnila geopolitickou situaci v regionu?

Bezprecedentní invaze vojsk Ruské federace do suverénní Ukrajiny v únoru 2022 zásadně ovlivnila bezpečnostní a geopolitickou situaci nejen v regionu východní Evropy, ale také ve zkoumaném regionu severovýchodní Evropy. V důsledku invaze došlo k výraznému posunu v obranných strategiích zkoumaných států, jejich zahraničně-politickém působení a v úrovni spolupráce v rámci Severoatlantické aliance. V této podkapitole budu postupovat od severu k jihu a, vzhledem k historickému vývoji daných států, i od nejmenších po největší změny.

Prvním zkoumaným vztahem tedy bude norskó-ruský. Mezi těmito dvěma zeměmi byla dlouhodobá snaha udržovat dobré a stabilní vztahy, a to i přes fakt, že Norsko bylo jedním ze zakládajících členů Severoatlantické aliance. Až do roku 2022 se dařilo tuto strategii praktikovat a vztahy mezi zeměmi byly na velice slušné úrovni. Hranice byla a je od roku 1826 bez větších změn, což je samo o sobě v ruském kontextu poněkud výjimečné. Vzájemně byl v roce 2010 vyřešen i jediný hraniční spor, a to o námořní hranici probíhající Barentsovým mořem (více v 2.1), což dále přispělo

---

¹⁰⁸ Ukrainian drone hit Tu-22M3 bomber at Olenya airfield, intel report claims. Online. The Barents Observer. 2024. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/security/ukrainian-drone-hit-tu22m3-bomber-at-olenya-airfield-intel-report-claims/166511>.

k dobrým vztahům a stabilitě. Vzájemné vztahy byly na vzestupu i v ekonomickém ohledu, kdy hranici překračovaly desetitisíce turistů ročně a v příhraničních regionech vyrůstala nová obchodní centra. Mezi zeměmi dokonce existovala i speciální bezvízová zóna (více v 2.4). To vše se s rokem 2022 změnilo, došlo k omezení propustnosti hranic a ochlazení vztahů, hranice ale zůstala stabilní. Výjimkami jsou občasná rušení signálu GPS v regionu Finnmark¹⁰⁹, občasně pokusy o ilegální přechod hranice¹¹⁰, nebo případy, kdy byli občané Ruské federace přistiženi při pořizování záznamů vojenských objektů¹¹¹. Po invazi také došlo k ostrému přehodnocení přístupu k Moskvě, kdy je Rusko vnímáno jako přímá hrozba, a to především v oblastech Arktidy, Špicberků, Barentsova moře a vzájemné hranice. Větší důraz se začal klást na členství Norska v NATO a došlo ke zvyšování výdajů na armádu a zvětšení přítomnosti aliančních vojsk v regionu (více v 1.5). Norsko také více spolupracuje se svými sousedy, a to především v budování jednotné infrastruktury pro potřeby civilní i vojenské.

V případě Finska již nelze hovořit o dobrých vztazích s Ruskou federací, což je dáno především historickým vývojem. Finsko po několik desetiletí praktikovalo politiku neutrality a vojenské neangažovanosti, s Ruskem se pak snažilo mít stabilní vztahy. Mezi zeměmi existovala i jistá forma spolupráce, především pak v oblasti ekonomiky a cestovního ruchu. Ruská invaze na Ukrajinu vedla k velkému vystřízlivění a k radikálnímu obratu v politice a veřejném mínění. Největší změna proběhla v otázce vstupu do Severoatlantické aliance. Procento občanů souhlasících se vstupem stoupl z 19 %, v roce 2017, na 53 % v roce 2022¹¹². V roce 2024 se tato hranice pohybovala dokonce okolo 70 % hlasujících¹¹³. Lze tak vidět, že předchozí „zkušenost“ s východním sousedem (Zimní válka, Pokračovací válka) vedla k rychlé a systematické reakci z finské strany. Vzhledem k velikosti a kvalitě finské armády (více v 1.3) je tato země aktuálně považována za jednoho z nejdůležitějších

¹⁰⁹ "We were spoofed on approaching Kirkenes today". Online. The Barents Observer. 2025. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/news/we-were-spoofed-on-approaching-kirkenes-today/423323>.

¹¹⁰ Norway is mulling building a fence on its border with Russia, following Finland's example. Online. AP. 2024. Dostupné z: <https://apnews.com/article/norway-russia-border-fence-finland-migrants-arctic-dad4878a24fa550dd9eac9d1a6532274>.

¹¹¹ Police call on people to report suspicious activities after intelligence-linked Russians took photos in military restricted area. Online. The Barents Observer. 2025. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/security/police-call-on-people-to-report-suspicious-activities-after-intelligence-linked-russians-took-photos-in-military-restricted-area/425025>.

¹¹² Should Finland join NATO? Online. Statista. 2022. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1293557/opinion-development-on-joining-nato-finland/>.

¹¹³ Eva poll: Support for Nato membership dips slightly in Finland. Online. Yle.fi. 2024. Dostupné z: <https://yle.fi/a/74-20127204>.

a nejspolehlivějších partnerů severního křídla NATO. Vstup Finska do NATO neznamenal pouze záruku kolektivní obrany podle článku 5 Severoatlantické smlouvy, ale také účast na rozsáhlých cvičeních, zvýšení zájmu civilního obyvatelstva o armádu¹¹⁴, nebo vedl k vyšším investicím do vojenské techniky.

Další zemí v pořadí bude Estonsko. Podobně jako Finsko má i Estonsko dlouhou historii se svým východním sousedem, navíc umocněnou sovětskou okupací mezi lety 1944 a 1991. Především ta působila jakožto hlavní zdroj nedůvěry vůči nástupnické Ruské federaci a k formování nové estonské identity, která byla do značné míry otevřeně protiruská. Od vstupu do Evropské unie a NATO v roce 2004 se Estonsko profiluje jako jeden z nejvíce aktivních států, a zároveň i jako jeden z nejvíce prozápadních a protiruských. I z těchto důvodů nebyla ruská invaze na Ukrajinu velkým překvapením, ale pouze potvrzením nehezkých domněnek a řady předchozích varování. Estonský postoj vůči Rusku se tak ještě více přiostrčil a Estonsko se stalo jedním z největších podporovatelů Ukrajiny (jak v ohledu materialistickém, tak i morálním). V celé historii tohoto malého pobaltského státu nelze ani mluvit o existenci dobrých vztahů s Ruskem, kdy celou novodobou historii provázely vzájemné spory (např. stále neratifikovaná hraniční úmluva, incidenty s přelety ruských vojenských vrtulníků nebo odstranění hraničních bójek z řeky Narva). Estonsko je dlouhodobě zároveň jedním z nejzranitelnějších členů Severoatlantické aliance, a to především kvůli velikosti svého území, krátké vzdálenosti ke strategicky významným ruským základnám a přítomnosti velké ruské menšiny (více v 1.4)⁴⁷. Od roku 2022 tak Estonsko usilovně pracuje na posílení alianční přítomnosti na svém území a na budování politické a společenské odolnosti vůči ruským hybridním útokům (jako jsou např. sabotáže podmořských kabelů, dezinformační kampaně a speciální špionážní operace – ruské vzducholodě nad estonským městem Narva – viz.dole)¹¹⁵.

---

¹¹⁴ How Finland Stands Guard Against Russia, Training for War Again. Online. United24. 2024. Dostupné z: <https://united24media.com/world/how-finland-stands-guard-against-russia-training-for-war-again-4284>.

¹¹⁵ Innocent-looking balloons in the service of a hostile neighbor. Online. Err.ee. 2025. Dostupné z: <https://news.err.ee/1609629845/innocent-looking-balloons-in-the-service-of-a-hostile-neighbor>.

Obrázek 11 - Ruská špionážní vzducholod' na estonském městě Narva, Zdroj: vlastní zpracování

Poslední částí této podkapitoly bude vývoj situace v samotné Ruské federaci. Tato část samozřejmě nezapadá do pořadí kapitoly, proběhlé změny byly totiž nesrovnatelně větší než ve předešlých státech. Invaze měla vliv na všechny sféry fungování státu a o důsledcích by se dala napsat celá samostatná práce, v této části tak pouze vyzdvihnu ty nejdůležitější změny. První je mezinárodní izolace spojená s masivními sankcemi uvalenými na velké množství odvětví a následná ztráta vlivu na Západě a ekonomický úpadek. Dále významné ochromení diplomatických vazeb a zhoršení vztahů se všemi zkoumanými státy, kdy se aktuálně všechny (Norsko, Finsko i Estonsko) nacházejí na ruském seznamu nepřátelských zemí¹¹⁶. V neposlední řadě i militarizace, která významně postihla i dříve zkoumané hraniční regiony (více v 1.1). S militarizací jsou spojeny i vnitrostátní důsledky, především pak konsolidace moci pomocí války (např. potlačování opozice a médií, mobilizace a militarizace veřejného života). Ruský stát tak prošel a nadále prochází historicky významnými změnami, které

¹¹⁶ Russian government approves list of unfriendly countries and territories. Online. TASS. 2022. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1418197>.

ovlivnily a dále budou ovlivňovat geopolitickou situaci nejen v regionu severovýchodní Evropy.

4.2 Možné scénáře budoucího vývoje v regionech

V této poslední podkapitole bych rád nastínil tři hypotetické scénáře budoucího vývoje ve zkoumaných regionech. Tato část je založena čistě na mém osobním názoru, který jsem si utvořil po nastudování literatury a ostatních zdrojů používaných při tvorbě této práce.

4.2.1 Eskalace napětí

Tento scénář je dle mého názoru nejhorším a přichází se značnými dopady na zkoumaný region. Počítá se s dalším zhoršením vztahů mezi Ruskem a sousedními zeměmi, a zároveň mezi Ruskem a NATO. I v případě krátkodobého řešení konfliktu na Ukrajině (např. příměří) se očekává nárůst hybridních útoků na členy aliance a případně i otevřený útok, který by následně znamenal aktivaci článku 5 Severoatlantické smlouvy a „full-scale war“. To by vedlo k přesunu vojsk do východní Evropy, a tedy i do Norska, Finska a Estonska. Válka by samozřejmě měla velice negativní dopad na všechny zúčastněné státy a bylo by v zájmu všech najít konsenzus a válku zastavit. Tento scénář mi v aktuální situaci přijde spíše nepravděpodobný, v krátkodobém výhledu situace na Ukrajině ale vnímám jisté riziko v otázce Estonska (viz. 4.1). Eskalace bude tedy pravděpodobně pouze v oblastech hybridních útoků, na které bude muset NATO reagovat rychle a rezolutně.

4.2.2 Zmrazení vztahů

Dalším scénářem je zmrazení vztahů v aktuální podobě. V rámci tohoto scénáře se počítá s ustálením frontové linie na Ukrajině a domluvením příměří. Vztahy mezi zkoumanými státy a Ruskem tak „zamrznou“ a nastane období nedůvěry, ostražitosti a přerušené komunikace s agresorem. Pouze po uplynutí určitého časového období lze očekávat začátky dialogů a opětovné „ohřívání“ vztahů. V tomto scénáři lze i přes neměnný vývoj vztahů očekávat zbrojení na obou stranách hranice, v ruském případě umocněné pokračující izolaci od západních struktur a ideologií. Vzhledem k aktuálnímu postavení Spojených států amerických na poli světové diplomacie (a aktuálnímu vedení USA) vnímám tento scénář jako nejvíce pravděpodobný. V krátkodobém výhledu tak

očekávám dohodu o příměří na Ukrajině, ustálení vztahů a následné vyzbrojování na obou stranách konfliktu (Ukrajina x Rusko, Evropa x Rusko, NATO x Rusko).

4.2.3 Zmírnění napětí

Posledním hypotetickým scénářem je za mě zmírnění napětí mezi státy. Tento scénář počítá především s významnou politickou změnou v Rusku, která by vedla k ukončení války na Ukrajině, k postupnému urovnávání vztahů ze Západem a k „deradikalizaci“ části ruského obyvatelstva. Na rozdíl od předchozích dvou scénářů vnímám tento jako dlouhodobý, přičemž takováto změna by zabrala přinejmenším několik let, možná i desítek let. Pro zkoumané aktéry by tento scénář vedl k uvolňování bezpečnostních opatření a následnému navazování opětovné přeshraniční spolupráce. Je důležité také zmínit, že tento scénář vnímám jako reálný pouze za předpokladu, že by mu předcházela zmrazení vztahů. Země by tak sice byly vyzbrojené, následné dialogy s novou ruskou politickou garniturou by ale mohly vést ke spolupráci, případně i k odzbrojování.

Závěr

Rozpad Sovětského svazu znamenal zásadní zlom nejen ve vnitřním uspořádání postsovětského prostoru, ale také ve způsobu, jakým jsou vnímány, spravovány a zabezpečovány státní hranice. I proto bylo hlavním cílem této bakalářské práce popsat a analyzovat celkový vývoj na hranicích s Norskem, Finskem a Estonskem po rozpadu Sovětského svazu a vzniku Ruské federace. Práce se zdroji a následná analýza ukázala, že to byl vývoj velice komplikovaný a napříč zkoumanými státy velice odlišný. Zatímco v případě Norska zůstala hranice prakticky beze změn a došlo pouze k úpravě její propustnosti, tak v případě Finska byla hranice prakticky kompletně uzavřena a došlo k významnému ochlazení vztahů. Případ Estonska byl ještě komplikovanější, kdy do dnešního dne, téměř 34 let po rozpadu Sovětského svazu a vzniku samostatné Estonské republiky, stále není jednotná úmluva o podobě hranic ratifikována oběma zúčastněnými stranami.

V závěru práce jsem se pokusil nastínit i malý náhled do budoucnosti regionu, a to za použití přečtené literatury a internetových zdrojů. V otázce zdrojů je důležité zmínit, že s výjimkou zpráv o situaci na hranicích v letech 2015-2016 (migrační krize) a 2022-2025 (následky ruské invaze na Ukrajinu) existuje velmi omezené množství zdrojů zabývajících se hraničním prostorem. V případě Ruska je tento nedostatek zdrojů ještě výraznější. Při práci mi tak velkou pomocí byly internetové noviny *The Barents Observer*, sídlící v norském Kirkenes, a zabývající se především zkoumaným regionem severovýchodní Evropy. Dále mi pak při psaní kapitol o ruské armádě velice pomohla interaktivní mapa Gruzínské nadace pro strategická a mezinárodní studia (*Rondeli Foundation*).

Lze tedy uzavřít, že hranice v regionu prošly od rozpadu SSSR komplexní politickou, bezpečnostní i společenskou transformací. Ačkoliv fyzicky zůstaly víceméně neměnné, jejich funkce a význam byly zásadně předefinovány. Budoucnost těchto hranic bude záviset především na dalším vývoji konfliktu na Ukrajině, vnitřní dynamice v Rusku a míře soudržnosti euroatlantického společenství.

Summary

The collapse of the Soviet Union marked a fundamental break not only in the internal organization of the post-Soviet space, but also in the way in which state borders are perceived, managed and secured. Therefore, the main aim of this thesis was to describe and analyse the overall development of the borders with Norway, Finland and Estonia after the collapse of the Soviet Union and the establishment of the Russian Federation. The work with sources and the subsequent analysis showed that this was a very complicated development and very different across the countries studied. While in the case of Norway the border remained virtually unchanged and only its permeability was adjusted, in the case of Finland the border was almost completely closed and there was a significant cooling of relations. The case of Estonia was even more complicated, where to this day, almost 34 years after the collapse of the Soviet Union and the establishment of the independent Republic of Estonia, a single convention on the form of the border has still not been ratified by both parties involved.

In the conclusion of this thesis, I have tried to sketch a small glimpse into the future of the region, using the literature I have read and internet sources. On the issue of sources, it is important to mention that with the exception of reports on the border situation in 2015-2016 (the migration crisis) and 2022-2025 (the aftermath of the Russian invasion of Ukraine), there are very limited sources dealing with the border space. In the case of Russia, this lack of resources is even more pronounced. Thus, the online newspaper *The Barents Observer*, based in Kirkenes, Norway, and dealing primarily with the region of Northeastern Europe under study, was a great help in my work. Furthermore, the interactive map of the Georgian Foundation for Strategic and International Studies (Rondeli Foundation) was very helpful in writing the chapters on the Russian military.

It can thus be concluded that the borders in the region have undergone a complex political, security and social transformation since the collapse of the USSR. Although physically they have remained more or less unchanged, their functions and meaning have been fundamentally redefined. The future of these borders will depend above all on the further development of the conflict in Ukraine, the internal dynamics in Russia and the degree of cohesion of the Euro-Atlantic community.

Použitá literatura

Monografie

HODAČ, Jan a STREJČEK, Petr. Politika Ruské federace v postsovětském prostoru a střední Evropě. Monografie. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4721-1.

JAKOBSON, Max. Finland in the new Europe. The Washington Papers. Westport, Connecticut: Praeger, 1998. ISBN 02-759-6371-3.

LAURISTIN, Marju a VIHALEMM, Peeter. Estonia's Transition to the EU - Twenty Years On. Oxon: Routledge, 2010. ISBN 978-0-415-55732-0.

MATTISEN, Edgar. Searching for a dignified compromise: the Estonian-Russian border, 1,000 years. Tallinn: ILO, 1996. ISBN 99-855-7114-2.

MOLE, Richard C. M. The Baltic States from the Soviet Union to the European Union: identity, discourse and power in the post-communist transition of Estonia, Latvia and Lithuania. BASEES/Routledge series on Russian and East European studies. London: Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-39497-0.

SMITH, David J. Estonia - Independence and European Integration: independence and European integration. Postcommunist states and nations. London: Routledge, 2001. ISBN 04-152-6728-5.

Vědecké články

SZYMAŃSKI, Piotr. With Russia right across the border. Finland's security policy. Online. OSW Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, 2018. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/book-detail?id=680229>.

GILES, Keir. Waking the Neighbour: Finland, NATO and Russia. Online. CSRC, 2009. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/280611718_Waking_the_Neighbour_Finland_NATO_and_Russia.

LEVINSSON, Claes. Online. In: The Long Shadow of History: Post-Soviet Border Disputes—The Case of Estonia, Latvia, and Russia. 2nd. Connections: The Quarterly

Journal, 2006, s. 98-109. Dostupné z: <https://connections-qj.org/article/long-shadow-history-post-soviet-border-disputes-case-estonia-latvia-and-russia>.

Elektronické zdroje

Thesis Support Map. Online. Google Maps. 2025. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1-VTRcqcqrUP-BxyAAXETaOfaeSU3pgY&usp=sharing>.

Russia Household Income per Capita: by Region: Annual. Online. CEIC. 2024. Dostupné z: <https://www.ceicdata.com/en/russia/household-income-per-capita-by-region-annual>.

Average monthly income per capita in Russia from 1995 to 2023. Online. Statista. 2024. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1133370/mean-population-income-per-capita-russia/>.

Mining In Murmansk. Online. The Diggings. Dostupné z: <https://thediggings.com/rus/murmansk-rus3419>.

Oil Flow Through Russia's Ust-Luga Appears to Pause After Attack. Online. Bloomberg. 2025. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-01-30/oil-flow-through-russia-s-ust-luga-appears-to-pause-after-drones>.

Germany. Online. CIA. 2025. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/germany/>.

Passport of the Murmansk Region. Online. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. Dostupné z: <https://www.mid.ru/upload/medialibrary/1f3/e5qlvwyx6evgdsc5x7m02qqvz00i4sc3/Pasport%20of%20the%20Murmansk%20%20%20region%202023.pdf>.

Lake Ladoga. Online. Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Lake-Ladoga>.

Lake Peipsi. Online. Living Lakes. Dostupné z: <https://livinglakes.org/lake-peipsi/>.

2025 Russia Military Strength. Online. Global Firepower. 2025. Dostupné z: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=russia.

Russian defense spending overtakes Europe, study finds. Online. Politico. 2025.

Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/russian-defense-spending-overtakes-europe-study-finds/>.

Russian Military Forces: Interactive Map. Online. Rondeli Foundation. Dostupné z:

<https://gfsis.org.ge/maps/russian-military-forces>.

Russian Navy 2025 :: List of Active Russian Navy Ships and Submarines. Online.

Russian ships. 2025. Dostupné z: <https://russianships.info/eng/today/>.

Almost all Tu-95MS bombers from Olenya took part in Sunday morning attack on Ukraine. Online. The Barents Observer. 2024. Dostupné z:

<https://www.thebarentsobserver.com/security/almost-all-tu95ms-bombers-from-olenya-took-part-in-sunday-morning-attack-on-ukraine/420634>.

Early warning. Online. Russian Strategic Nuclear Forces. 2024. Dostupné z:

<https://russianforces.org/sprn/>.

The watchmen at mount Iyvara sharpen Russia's view towards northern NATO territory. Online. The Barents Observer. 2025. Dostupné z:

<https://www.thebarentsobserver.com/news/the-watchmen-at-mount-iyvara-sharpen-russias-view-towards-northern-nato-territory-1/423533>.

Satellite images reveal construction of Russian radar to track stealthy F-35. Online. The Barents Observer. 2022. Dostupné z:

<https://www.thebarentsobserver.com/security/satellite-images-reveal-construction-of-russian-radar-to-track-stealthy-f35/161599>.

Kola and in Karelia likely to get tens of thousands of new soldiers. Online. The Barents Observer. 2025. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/news/kola-and-in-karelia-likely-to-get-tens-of-thousands-of-new-soldiers/423579>.

Russian losses in the war with Ukraine. Mediazona count, updated. Online. Mediazona. 2025. Dostupné z: https://en.zona.media/article/2025/03/28/casualties_eng-trl.

Visste du at Finnmark er 107 ganger større enn Oslo? Online. NRK. 2015. Dostupné z: https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/visste-du-at-finnmark-er-107-ganger-storre-enn-oslo_-1.12343221.

The Future of the Northern Sea Route - A “Golden Waterway” or a Niche Trade Route. Online. The Arctic Institute. 2011. Dostupné z: <https://www.thearcticinstitute.org/future-northern-sea-route-golden-waterway-niche/>.

Oppgradering av GLOBUS-systemet. Online. Etterretningstjenesten. 2022. Dostupné z: <https://www.etterretningstjenesten.no/aktuelt/aktuelt/oppgradering-av-globus-systemet?q=Globus>.

Banak. Online. Forsvaret. 2022, 24.8.2022. Dostupné z: <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/tjenestesteder/banak>.

Evenes. Online. Forsvaret. 2023, 31.7.2023. Dostupné z: <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/tjenestesteder/evenes>.

Sjøforsvaret. Online. Forsvaret. 2024, 4.10.2024. Dostupné z: <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/sjoforsvaret>.

Maakunnat 2025. Online. Tilastokeskus. 2025. Dostupné z: https://stat.fi/fi/luokitukset/maakunta/maakunta_1_20250101.

Zsar outlet mall near Russian border files for bankruptcy. Online. Yle.fi. 2022. Dostupné z: <https://yle.fi/a/3-12661223>.

Karelia Air Wing. Online. Ilmavoimat. Dostupné z: <https://ilmavoimat.fi/en/karelia-air-wing>.

Utti Jaeger Regiment. Online. Maavoimat. Dostupné z: <https://maavoimat.fi/en/utti-jaeger-regiment>.

Lapland Air Wing. Online. Ilmavoimat. Dostupné z: <https://ilmavoimat.fi/en/lapland-air-wing>.

Equipment of the Finnish Air Force. Online. Ilmavoimat. Dostupné z: <https://ilmavoimat.fi/en/materiell>.

Joukko-osastot. Online. Puolustusvoimat. Dostupné z: <https://puolustusvoimat.fi/joukko-osastot>.

Maritime Boundaries. Online. Marineregions.org. Dostupné z: <https://www.marineregions.org/eezmapper.php>.

- New Balticconnector pipeline damage facts come to light. Online. Err.ee. 2024. Dostupné z: <https://news.err.ee/1609470556/new-balticconnector-pipeline-damage-facts-come-to-light>.
- Finland boards oil tanker suspected of causing internet, power cable outages. Online. Reuters. 2024. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/europe/finland-police-investigate-role-foreign-ship-after-power-cable-outage-2024-12-26/>.
- Estlink 2 cable repair work will cost tens of millions. Online. MTV Uutiset. 2024. Dostupné z: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/estlink-2-kaapelin-korjaustyot-tulevat-maksamaan-kymmenia-miljoonia/9074298>.
- Rutte: Nato lisää sotilaallista läsnäoloaan Itämerellä. Online. Iltalehti. 2024. Dostupné z: <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/bcc211ed-ab04-4e14-a64f-a0257ee4943b>.
- Eesti haldusjaotus. Online. Eesti Linnade ja Valdade Liit. 2024. Dostupné z: <https://www.elvl.ee/kohalikud-omavalitsused/eesti-haldusjaotuse-kaart>.
- Estonia at a Glance. Online. Honorary Consul of the Republic of Estonia, Special Capital District of Jakarta. Dostupné z: <https://consulateestoniajakarta.com/index.php/component/content/article/estonia-at-a-glance.html?catid=10&Itemid=107>.
- Military Size by Country 2025. Online. World Population Review. 2025. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/military-size-by-country>.
- Üldinfo. Online. Eesti Kaitsvägi. Dostupné z: <https://mil.ee/kaitsevagi/uldinfo/>.
- Merevägi. Online. Eesti Kaitsvägi. Dostupné z: <https://mil.ee/uksused/merevagi/>.
- Õhuvägi. Online. Eesti Kaitsvägi. Dostupné z: <https://mil.ee/uksused/ohuvagi/>.
- Baltic Air Policing. Online. Ministerstvo obrany České republiky. 2019. Dostupné z: <https://www.mo.gov.cz/en/foreign-operations/current/baltic/baltic-air-policing-215776/>.
- Elektri ja soojuse tootmine. Online. Enefit. 2023. Dostupné z: <https://industry.enefit.com/et/tehnoloogia/elektri-ja-sooja-tootmine>.
- RV0222U: POPULATION BY SEX, ETHNIC NATIONALITY AND COUNTY, 1 JANUARY. Online. Statistics Estonia. 2024. Dostupné z:

https://andmed.stat.ee/en/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0222U.

Estonian MPs Pass Bill To Limit Voting Rights for Russian Minority. Online. The Moscow Times. 2025. Dostupné z: <https://www.themoscowtimes.com/2025/03/26/estonian-mps-pass-bill-to-limit-voting-rights-for-russian-minority-a88496>.

The eastern border barrier fence. Online. Raja.fi. Dostupné z: <https://raja.fi/en/the-eastern-border-barrier-fence>.

Frontex to provide additional support to bolster Finland's borders. Online. Frontex. 2023. Dostupné z: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-to-provide-additional-support-to-bolster-finland-s-borders-41e14Z>.

Russia luring migrants from Finnish border for war in Ukraine. Online. BBC. 2023. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-67647379>.

Flight Map Shows Intensive NATO Surveillance Along Russia's Borders. Online. Newsweek. 2025. Dostupné z: <https://www.newsweek.com/nato-surveillance-flights-russia-border-baltic-sentry-2015920>.

B-52 on first time mission over northern Finland. Online. The Barents Observer. 2024. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/security/b52-on-first-time-mission-over-northern-finland/109512>.

Nordic Cooperation: Joint Infrastructure Strategy To Support Military Mobility. Online. High North News. 2024. Dostupné z: <https://www.highnorthnews.com/en/nordic-cooperation-joint-infrastructure-strategy-support-military-mobility>.

Nordic Response 2024. Online. Forsvaret. 2024. Dostupné z: <https://www.forsvaret.no/en/exercises-and-operations/exercises/nr24>.

National Exercises and Activities. Online. NATO SHAPE. 2025. Dostupné z: <https://shape.nato.int/exercises/allied-national-exercises>.

Helsinki-Rostock subsea cable between Finland and Germany severed. Online. Data Centre Dynamics. 2024. Dostupné z: <https://www.datacenterdynamics.com/en/news/helsinki-rostock-subsea-cable-between-finland-and-germany-severed/>.

Lithuania-Sweden subsea cable cut, was 10m from severed Finnish-German cable. Online. Data Centre Dynamics. 2024. Dostupné z: <https://www.datacenterdynamics.com/en/news/lithuania-sweden-subsea-cable-cut-was-10m-from-severed-finnish-german-cable/>.

Inside Russia's shadow war in the Baltics. Online. Financial Times. 2025. Dostupné z: <https://ig.ft.com/baltic-sea/>.

Store Norske Leksikon. Online. SNL. 2025. Dostupné z: <https://snl.no/riksgrensen>.

Et sted går grensen. Online. NRK. 2015. Dostupné z: <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/et-sted-gar-grensen-1.12471784>.

Treaty between the Kingdom of Norway and the Russian Federation concerning Maritime Delimitation and Cooperation in the Barents Sea and the Arctic Ocean. Online. Food and Agriculture Organisation of the United States. 2010. Dostupné z: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC159673/>.

Utanrikskomiteen i Russland vil revurdere norsk-russisk grenseavtale. Online. NRK. 2022, 7.7.2022. Dostupné z: <https://www.nrk.no/urix/russland-uttrykker-tvil-om-historisk-grenseavtale-1.16027962>.

Lavrov vil ikke rokke ved avtaler med Norge og USA om maritime grenser. Online. High North News. 2024, 19.2.2024. Dostupné z: <https://www.highnorthnews.com/nb/lavrov-vil-ikke-rokke-ved-avtaler-med-norge-og-usa-om-maritime-grenser>.

Norway tells refugees who used cycling loophole to enter to return to Russia. Online. The Guardian. 2016. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/14/norway-tells-refugees-bikes-russia-bicycle-immigration-storskog>.

Finland during World War II. Online. Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Finland/Finland-during-World-War-II#ref1301803>.

YYA-sopimus oli Suomelle välttämättömyys, josta tuli hyve. Online. Yle.fi. 2018. Dostupné z: <https://yle.fi/a/20-207009>.

Historia. Online. Porkkalan Parenteesi. Dostupné z: <https://porkkala.net/historia/>.

Visa-Free Entry. Online. Visit Russia. Dostupné z:

<https://www.visitrussia.com/visas/visafreeentry.htm>.

Immigration to Finland from 2013 to 2023. Online. Statista. 2024. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/530476/number-of-immigrants-to-finland/#:~:text=Immigration%20to%20Finland%202013%2D2023&text=In%202023%2C%20over%2073%2C200%20people,and%20almost%2050%2C000%20per%20year>.

Share of Russian visas in total Schengen Area visas issued in 2021, by selected country.

Online. Statista. 2022. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1351417/russian-visa-share-in-total-schengen-issued-by-country/>.

Agreement between the Government of the Republic of Finland and the Government of the Union of Soviet Socialist Republics concerning the boundaries of sea areas and of the continental shelf in the Gulf of Finland. Online. UN. 1966. Dostupné z:

<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20566/volume-566-I-8238-English.pdf>.

Maritime Boundaries. Online. Marineregions.org. Dostupné z:

<https://www.marineregions.org/eezmapper.php>.

The Tartu Peace Treaty and Estonia's Eastern Border. Online. International Centre for Defence and Security. 2020. Dostupné z: <https://icds.ee/en/the-tartu-peace-treaty-and-estonias-eastern-border-2/>.

After 20 years, Russia and Estonia sign border treaty. Online. Reuters. 2014. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-russia-estonia-idUSBREA1H0QN20140218/>.

Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise Eesti-Vene riigipiiri lepingu ning Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise Narva ja Soome lahe merealade piiritlemise lepingu ratifitseerimise seadus. Online. Riigi Teataja. 2005. Dostupné z:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/915915>.

Maritime Boundaries. Online. Marineregions.org. Dostupné z:

<https://www.marineregions.org/eezmapper.php>.

Estonia says official seized by Russia was lured into FSB trap. Online. In: The Guardian. 2014. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/08/estonia-russia-fsb-trap-eston-kohver>.

VIDEO: 'Spy swap' on Estonian-Russian border. Online. In: Err.ee. 2015. Dostupné z: <https://news.err.ee/116839/video-spy-swap-on-estonian-russian-border>.

Контрольно-следовая полоса. Online. Academic.ru. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1527860>.

Venäjän rajalle ei pääse kukaan ilman FSB:n hyväksyntää ja Venäjän rajaviranomaisten toimia. Online. Timo Heinonen. 2024. Dostupné z: <https://timoheinonen.fi/venajan-rajalle-ei-paase-kukaan-ilman-fsbn-hyvaksyntaa-ja-venajan-rajaviranomaisten-toimia/>.

People smuggler 'built fake Russia-Finland border posts'. Online. BBC. 2019. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-50666436>.

Visa-free zone between Norway and Russia. Online. Visa House. 2012. Dostupné z: <https://www.visahouse.com/de/news/read/visa-free-zone-between-norway-and-russia/>.

NORWEGIAN-SOVIET UNION BORDER TREATY. Online. CIA. 2012. Dostupné z: <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP08C01297R000500050004-0.pdf>.

Restricting the possibilities of entry for Russian citizens. Online. Regjeringen.no. 2024. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/restricting-the-possibilities-of-entry-for-russian-citizens/id3040398/>.

Norway tightens restrictions on Russian fishing vessels. Online. Regjeringen.no. 2022, 7.10.2022. Dostupné z: https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/tightens_restrictions/id2933272/.

Om Grensekommisariatet. Online. Politiet.no. Dostupné z: <https://www.politiet.no/om-politiet/organisasjonen/sarorganene/grensekommisariatet/om-grensekommisariatet/>.

Ohjeet matkustajille rajanylitykseen ja rajatarkastukseen. Online. Raja.fi. Dostupné z: <https://raja.fi/ohjeet-matkustajille-rajanylitykseen>.

Finland continues to impose travel restrictions on Russian citizens. Online. Ministry of Foreign Affairs of Finland. 2023. Dostupné z: https://um.fi/current-affairs/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/suomi-jatkaa-venajan-kansalaisten-

[matkustusrajoituksia#:~:text=Finland%20will%20continue%20to%20impose,restricted%20for%20the%20time%20being.](#)

Finland continues to impose travel restrictions on Russian citizens. Online. AP. 2023.

Dostupné z: <https://apnews.com/article/finland-russia-border-ban-entering-cars-registered-81cefcaadc2ac4b0f69063c3204df955>.

Finland's eastern border to remain closed until further notice. Online. Ministry of the Interior of Finland. 2024. Dostupné z: <https://intermin.fi/en/-/finland-s-eastern-border-to-remain-closed-until-further-notice>.

Itärajan esteaita. Online. Raja.fi. 2023. Dostupné z: <https://raja.fi/itarajan-esteaita>.

Visas for Russian citizens. Online. Kriis.ee. 2022. Dostupné z:

<https://kriis.ee/en/travelling-crossing-state-border/travelling-estonia/visas-russian-citizens>.

Road signs designating a border zone to be set up in Southeast Estonia. Online. Err.ee.

2024. Dostupné z: <https://news.err.ee/1609326846/road-signs-designating-a-border-zone-to-be-set-up-in-southeast-estonia>.

Majority of Estonia's eastern land border fence completed. Online. Err.ee. 2024.

Dostupné z: <https://news.err.ee/1609542112/majority-of-estonia-s-eastern-land-border-fence-completed>.

Border guard of the Russian Federation removed light buoys from Narva River. Online.

Politsei.ee. 2024. Dostupné z: <https://www.politsei.ee/en/news/border-guard-of-the-russian-federation-removed-light-buoys-from-narva-river-11981>.

Norway further tightens its restrictions on the entry of Russians. Online. AP. 2024.

Dostupné z: <https://apnews.com/article/norway-russia-border-visa-crossing-tightening-de25ff1d97aa2cfe8b97bf38803534e0>.

Securing Borders After a Breach of Confidence: Russian-Finnish Relations. Online.

Carnegie. 2024. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/09/russia-finland-border-security?lang=en>.

Border Management. Online. Ministry of the Interior of Estonia. 2021. Dostupné z:

<https://www.siseministeerium.ee/en/activities/guaranteed-internal-security/border->

Norway is mulling building a fence on its border with Russia, following Finland's example. Online. AP. 2024. Dostupné z: <https://apnews.com/article/norway-russia-border-fence-finland-migrants-arctic-dad4878a24fa550dd9eac9d1a6532274>.

Police call on people to report suspicious activities after intelligence-linked Russians took photos in military restricted area. Online. The Barents Observer. 2025. Dostupné z: <https://www.thebarentsobserver.com/security/police-call-on-people-to-report-suspicious-activities-after-intelligence-linked-russians-took-photos-in-military-restricted-area/425025>.

Should Finland join NATO? Online. Statista. 2022. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1293557/opinion-development-on-joining-nato-finland/>.

Eva poll: Support for Nato membership dips slightly in Finland. Online. Yle.fi. 2024. Dostupné z: <https://yle.fi/a/74-20127204>.

How Finland Stands Guard Against Russia, Training for War Again. Online. United24. 2024. Dostupné z: <https://united24media.com/world/how-finland-stands-guard-against-russia-training-for-war-again-4284>.

Innocent-looking balloons in the service of a hostile neighbor. Online. Err.ee. 2025. Dostupné z: <https://news.err.ee/1609629845/innocent-looking-balloons-in-the-service-of-a-hostile-neighbor>.

Russian government approves list of unfriendly countries and territories. Online. TASS. 2022. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1418197>.

Seznam příloh

Obrázek 1 - Radary Globus, Zdroj: vlastní zpracování	12
Obrázek 2 - Hraniční přechod Vaalimaa, Zdroj: vlastní zpracování.....	14
Obrázek 3 - Delimitation Agreement, Zdroj: Regjeringen.no, 2010	24
Obrázek 4 - Arctic Migrant Route, Zdroj: Research Gate, 2016	25
Obrázek 5 - Hranice Finska po roce 1947, Zdroj: Karjalan Sivistysseura	28
Obrázek 6 - Zeleně vyznačená hranice dle mírových smluv z Tartu, Zdroj: Estonian World.....	31
Obrázek 7 - Storskog Grensestasjon, Zdroj: vlastní zpracování.....	34
Obrázek 8 - Pravidla chování v okolí hranice, Zdroj: vlastní zpracování	36
Obrázek 9 - Plot zamezující sobům vstup na ruské území, Zdroj: vlastní zpracování ...	36
Obrázek 10 - Značení finského hraničního pásma, Zdroj: vlastní zpracování	38
Obrázek 11 - Ruská špionážní vzducholod' na estonském městem Narva, Zdroj: vlastní zpracování.....	45

Obrázek 1 – vlastní zpracování autora

Obrázek 2 – vlastní zpracování autora

Obrázek 3 - Delelinjen i Barentshavet. Online. In: Regjeringen.no. 2010. Dostupné z: https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/folkerett/innsikt_delelinje/avtale-med-russland-om-maritim-avgrensning-i-barentshavet-og-polhavet/id2008645/.

Obrázek 4 - MIKHAILOVA, Ekaterina. Are Refugees welcome to the Arctic? Perceptions of Arctic Migrants at the Russian-Norwegian Borderland. Online. In: Research Gate. 2018. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/334576944_Are_Refugees_welcome_to_the_Arctic_Perceptions_of_Arctic_Migrants_at_the_Russian-Norwegian_Borderland.

Obrázek 5 – Historia. Online. Karjalan Sivistysseura. Dostupné z: <https://www.karjalansivistysseura.fi/verkkoaineistot/karjalatietoa/historia/>.

Obrázek 6 - Estonia marks the anniversary of the Tartu Peace Treaty. Online. In: Estonian World. 2025. Dostupné z: <https://estonianworld.com/security/estonia-marks-the-anniversary-of-the-tartu-peace-treaty/>.

Obrázek 7 - vlastní zpracování autora

Obrázek 8 – vlastní zpracování autora

Obrázek 9 – vlastní zpracování autora

Obrázek 10 – vlastní zpracování autora

Obrázek 11 – vlastní zpracování autora